

De la pobresa de temps al temps per a la vida

Aproximacions teòriques
i orientacions pràctiques

Sonia Ruiz
Georgina Monge
Blai Martí
Ana Paricio

De la pobresa de temps al temps per a la vida

Aproximacions teòriques
i orientacions pràctiques

**Sonia Ruiz
Georgina Monge
Blai Martí
Ana Paricio**

**Ajuntament
de Barcelona**

Col·lecció “Dossiers del Temps”

De la pobresa de temps al temps per a la vida.

© de l'edició: Ajuntament de Barcelona

Autoria

Sonia Ruiz
Georgina Monge
Blai Martí
Ana Paricio

Assessorament lingüístic

Linguaserve e Internacionalización de Servicios SA

Disseny gràfic

El Guateque SL

Edició i coordinació de la col·lecció

Sonia Ruiz i Georgina Monge
Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps
Gerència d'àrea de recursos i transformació digital
Ajuntament de Barcelona

barcelona.cat/usosdeltemps

Impressió i producció

Imatge i Serveis Editorials Municipals
Data: 10/10/2023
ISSN: 2013-4142
Dipòsit legal: B 19743-2023

Aquest treball està subjecte a una llicència Creative Commons
d'Atribució No Comercial 4.0 Internacional:
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	6
2. FAM DE TEMPS: UNA APROXIMACIÓ A LA FALTA DE TEMPS A LA SOCIETAT ACTUAL	8
2.1. Definició de pobresa de temps	9
Definir el temps	9
Definir pobresa de temps	11
Controvèrsies respecte al concepte de pobresa de temps	13
2.2. Condicionants estructurals i interseccionals de la falta de temps propi	14
Com influeix el gènere en la falta de temps?	15
Com influeix la raça, l'ètnia i l'origen en la falta de temps?	17
Com influeix la classe social en la falta de temps?	18
Altres variables a tenir en compte	19
2.3. Impacte de la pobresa de temps	20
3. DIAGNÒSTIC DE LA POBRESA DE TEMPS A BARCELONA	23
3.1. Mercat laboral	24
3.2. Cures i reproducció social	27
3.3. Mobilitat	31
3.4. Participació social i política	32
3.5. Personal	33
3.6. Càrrega total de treball	35

4. ABORDATGE DE LA POBRESA DE TEMPS EN LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES	40
4.1. Avaluació d'impacte amb criteris de temps en les polítiques públiques	40
4.2. Proposta metodològica d'avaluació de l'impacte del temps	42
4.3. Un exemple d'avaluació d'impacte del temps: transformem la mobilitat	44
Metodologia en pràctica: Transformem la mobilitat	46
1. Objectius del programa	46
3. Diagnosi	47
4. Resultats esperats	50
5. Valoració de l'impacte del temps del programa	51
4.4. Conclusions de la proposta metodològica	53
5. FUTURES LÍNIES DE TREBALL	55
6. BIBLIOGRAFIA	59
Llibres i articles	59
Webs	62
7. ANNEXOS	63
7.1. Metodologia	63

1. INTRODUCCIÓ

La injusta organització del temps imperant genera greus desigualtats en la nostra societat, per això treballar per reduir-les i erradicar-les ha de ser central en la tasca de tot govern.

Aquest dossier analitza què és i com s'ha d'abordar la pobresa de temps i la manca de temps propi que pateix una part important de la població, especialment les dones i persones en situació de vulnerabilitat. Al llarg del document s'analitza la pobresa de temps des del municipi, com s'expressa aquesta manca de temps i quin són els factors que la generen. Des d'una perspectiva interseccional i local es projecten els àmbits d'intervenció, les polítiques i les eines per redistribuir els temps d'una manera més harmònica i justa, i es permet així passar de la **pobresa de temps al dret al temps per a la vida**.

Així, materialitzar el pas de la pobresa de temps al temps per a la vida ha de situar-se entre els objectius fonamentals de tota política pública. Tal com es mostrarà en aquest dossier, patir pobresa de temps incrementa la pobresa material, té impactes negatius en la salut i el benestar i redueix les oportunitats de participar en activitats d'oci, esportives, culturals o en la vida política i social.

Per tant, com que la pobresa temporal minva les possibilitats de gaudir vides plenes, s'ha d'analitzar en què es fonamenta i com s'expressa per poder atallar-la. S'ha de portar llum a l'entramat interseccional en el qual pren forma, i amb aquesta finalitat s'ha de descentrar el mercat laboral de l'organització del temps i desplaçar els propòsits de les polítiques públiques cada vegada més cap al sosteniment de vides plenes.

En aquest dossier s'entén la pobresa de temps com el fet de no disposar de temps propi. Per això els diferents capítols entrellacen tant les diferents perspectives que nodreixen la pobresa de temps, com les controvèrsies al voltant i les propostes per mesurar-la i erradicar-la.

Així, al capítol següent s'explica què **s'entén per pobresa de temps** i quines-contròversies hi ha entorn del concepte i es presenta la realitat estructural i interseccional del problema. També s'enquadra la comprensió de les dades que s'aportenen el capítol 3 i, per acabar, se suggereix per on ha de transitar la intervenció pública per a l'erradicació de la pobresa temporal.

El tercer capítol és un diagnòstic de la pobresa de temps situada a Barcelona entorn de les activitats de les persones. Les dades s'analitzen segons el que en endavant s'anomenaran **"els cinc temps"**: el temps dedicat al mercat laboral, el temps dedicat a les cures i la reproducció social, el temps de mobilitat, el temps de participació social i política i, per acabar, el temps personal. Al final de l'apartat es farà una anàlisi de la càrrega total de treball, en la qual s'avalua com es combinen al llarg d'un dia els cinc temps, i quines repercussions té això en la vida de les persones.

El quart capítol se centra en l'abordatge de la pobresa de temps en les polítiques públiques i proposa una eina perquè les actuacions municipals contribueixin a redistribuir el temps de manera més justa i harmònica. L'**anàlisi d'impacte de temps** es testa aplicat a un projecte concret, el "Transformem la mobilitat", de l'Ajuntament de Barcelona, per veure com la política té un impacte positiu en termes temporals, és a dir, si la seva implementació transforma de manera lleugera o molt positivament les desigualtats temporals existents, o si per contra pot tenir un impacte negatiu, i per tant reproduceix lleugerament o molt la disposició del temps de les persones.

A banda de l'autoria que figura en el dossier, aquest document no hauria estat possible sense la base teòrica proporcionada per Margarita Vega Rapún durant l'any 2022. Els seus treballs van establir les bases de la proposta que finalment apareix en aquesta publicació. Així mateix, s'agraeix molt la lectura atenta i ràpida, així com les indicacions encertades i les propostes de recerca innovadores plantejades per Cristina Carrasco, que s'han seguit de la millor manera possible.

En aquest sentit, les parts més teòriques i també les més metodològiques del dossier es complementen amb els testimonis recollits en un grup de discussió sobre pobresa de temps portats a terme en el marc del projecte municipal **"Dones amunt"**. S'agraeixen molt totes les seves experiències, que il·lustren a la perfecció la vivència de la pobresa de temps a la ciutat. Així mateix ha estat de molta utilitat la participació d'una vintena de persones en un taller sobre pobresa de temps que es va organitzar en el marc del **Congrés d'Economia Feminista** celebrat a Barcelona al març del 2023 (citat en aquest estudi amb les sigles GDCEF).

L'objectiu del dossier és el de compartir els debats sobre la manca de temps a disposició que pateixen les persones més vulnerables, i especialment donar a conèixer les seves veus, necessitats i demandes. També vol divulgar i generar reflexió sobre la pobresa de temps i ser una eina útil per a persones involucrades en els processos d'elaboració de polítiques locals. I, sobretot, aquest dossier vol contribuir a avançar cap a una distribució del temps més harmònica i justa.

2. FAM DE TEMPS: UNA APROXIMACIÓ A LA FALTA DE TEMPS A LA SOCIETAT ACTUAL

Vivim en una societat en què, cada cop més, i de manera paradoxal, el temps s'ha convertit en un recurs viscut com a escàs, i hi ha un sentiment creixent per part de la població de falta de temps.

Diversos estudis (Vega, Domínguez i Gálvez, 2021; Wajcman, 2015) mostren com un nombre en augment de persones sent que no té prou temps per fer tot el que necessita i descriu la seva vida com a estressant. I si resulta paradoxal és perquè, en realitat, se suposa que el temps és una mesura uniforme, objectiva i equitativa, ja que tothom té 24 hores al dia, 7 dies a la setmana i 365 dies a l'any.

Ara, si bé la quantitat de temps compleix amb aquests paràmetres, no succeeix el mateix amb la percepció subjectiva del temps, ni amb la disposició del temps, ni amb la possibilitat efectiva de fer-ne un ús discrecional (és a dir, de tenir sobirania i control del propi temps).

La disposició i l'ús del temps estan fortament condicionats per diferents variables (sexe, responsabilitats de cures, classe social, origen, edat, posició al mercat laboral, etc.) les quals, al seu torn, estan estretament vinculades amb l'actual model productiu econòmic (capitalista), relacional (patriarcal) i colonial (racista). De la mateixa manera, es tracta d'un sistema extractivista que no només no respecta la naturalesa, sinó que n'exprimeix els recursos de manera il·limitada sense preocupar-se de reposar-los, ni de pagar-ne el cost.

Això ha portat moltes persones a sentir que no disposen de temps propi, que no tenen suficient temps per a tot, i que no arriben a poder fer tot el que necessiten o volen. Aquesta problemàtica ha estat definida per algunes autores i autors com a **pobresa de temps**; altres han optat per parlar més concretament de falta de temps propi, sense vincular-ho al concepte de pobresa.

Aquesta situació de no disposar de temps ni tenir sobirania o control sobre el seu ús té una incidència en les condicions de vida i de benestar de les persones, i és per aquesta raó que resulta imprescindible abordar-ho des de tots els agents socials i des de tots els àmbits institucionals.

A aquests efectes, en el capítol que es troba a continuació s'aborda la dimensió teòrica de la pobresa de temps, la seva definició i les controvèrsies entorn d'aquest concepte. En un apartat a continuació es presenten els factors estructurals i interseccionals que condicionen l'organització i la disposició del temps. Per acabar, s'avalua l'impacte que té aquesta pobresa de temps en les condicions de vida de les persones.

2.1. Definició de pobresa de temps

Definir el temps

Semblaria que el temps, com s'ha dit, és objectiu i immutable. Però lluny d'això, **el temps està condicionat, en primer lloc, pel context històric i geogràfic; en segon lloc, per la seva dimensió subjectiva, i en tercer lloc, per la possibilitat de disposar-ne de manera efectiva**, és a dir, de tenir-ne control i ser-ne sobirà/ana.

Precisament perquè el temps està determinat per un context, també ho està per les relacions socials, i en aquest sentit, no hi ha una mesura universal ni neutral per al temps. Ho expliquen Carrasco i Coco (2018):

“Al llarg de la història, les diferents societats han construït conceptes molt específics del temps, condicionats, d'una banda, pels coneixements de l'època, les formes de produir i els hàbits de vida; i de l'altra, per unes relacions particulars i unes estructures de poder determinades. Per tant, **la manera d'estructurar el temps no és políticament neutral**, atès que dona resposta a les relacions de poder existents. A les nostres societats, aquestes relacions de poder són, bàsicament (encara que no d'una manera exclusiva), de tipus capitalista i patriarcal, i determinen desigualtats de classe i desigualtats de gènere” (p. 6).

Pel que fa a la **subjectivitat** amb què es viu el temps, Vega, Domínguez i Gálvez (2021) expliquen que hi ha un temps subjectiu, el qual és “difícil de quantificar, ja que no es materialitza en cap activitat concreta, però que està present en tasques ‘invisibles’ que tanmateix exigeixen concentració i energia de la persona” (p. 19). Aquestes dimensions subjectives del temps, que sovint tenen a veure amb els temps de cures i amb el temps propi, són molt difícilment o impossibles de mesurar amb el rellotge:

“Són temps destinats a satisfer necessitats directes del cos, emocionals i afectives, en què el concepte de productivitat perd tot el sentit mercantil. Així, per exemple, a fi i efecte d’augmentar la productivitat, caldria llegir als infants tres contes en la mitjana que normalment es destina a llegir-ne un? O caldria que l’avi caminés més ràpid quan se’l duu a passeig?” (Carrasco i Coco, 2018, p. 8).

Resulta cabdal tenir present que **els diferents temps de vida no gaudeixen del mateix valor ni reconeixement social, de manera que sempre és el temps productiu en l’àmbit laboral el que s’entén com a important i central** (Carrasco i Recio, 2014). De fet, el temps productiu és el que vertebrava la nostra vida i la resta de temps (temps de cures i reproducció, temps de mobilitat, temps de participació social i temps personal) queden normalment supeditats a les necessitats i a l’organització del temps laboral.

Alhora, i pel que fa al tercer punt, quan s’analiza la falta de temps propi cal vincular-la al fet que es dona una disposició del temps desigual, fortament influida per factors socials (en especial, de classe, de gènere i d’origen, però també d’altres com l’edat o la diversitat funcional). En aquest sentit, **poder disposar o no de temps, tenir control sobre aquesta disposició, i per tant, sobirania sobre el propi temps, està vinculat a factors estructurals que transcendeixen les meres voluntats individuals.**

Per tant, **no hi ha una llibertat d’elecció real ni en la disposició ni en l’ús del temps, ni tampoc en la sobirania o el control sobre el temps, ja que aquesta disposició està fortament limitada pels sistemes i per les relacions de poder.**

Alhora, **aquesta organització no permet que el temps flueixi de manera natural**, i això ens empobreix individualment i col·lectivament. Si bé abans de la industrialització les persones es regien pels cicles naturals, amb la industrialització es va passar a entendre el temps de manera quantitativa, i a comptabilitzar-lo mitjançant el “temps rellotge” en hores i minuts: “El temps rellotge va esdevenir el temps diners, que exigeix eficiència, velocitat i cada cop més rapidesa, perquè l’objectiu és aconseguir més beneficis”. (Carrasco i Coco, 2018, p. 6-7). Això, al seu torn, comporta un desajust, o una **falta de sincronia, entre els ritmes biològics humans i els ritmes de la naturalesa:**

“Al contrari de la idea de temps homogeni conceptualitzat per l’economia, les necessitats de la vida en totes les seves dimensions no segueixen un ritme constant ni són iguals al llarg dels diferents cicles naturals. D’una banda, la naturalesa té un ritme de reproducció biològic, un temps ecològic. [...] d’altra banda, podem parlar d’un ‘temps biològic’ o d’un temps del cos, que en cap cas es pot sotmetre a temps cronometrables, a temps rellotge. Les necessitats de les persones no són les mateixes al llarg de la vida. [...] En conseqüència, un temps absolutament impossible de mesurar amb el rellotge” (Bosch, Carrasco i Grau, 2005, p. 18).

Per totes aquestes raons, **no es pot parlar del temps com d’un recurs escàs, ja que el temps no s’esgota. Per tant, la percepció de falta de temps no ve del temps en si mateix, sinó que el problema està en els sistemes i en la seva organització i distribució.**

Definir pobresa de temps

Per parlar de la situació de falta de temps que viuen moltes persones, algunes autores i autors han acotat el concepte de pobresa de temps. Vega, Domínguez i Gálvez (2021) han definit la pobresa de temps com **“la condició d’alguns individus que no tenen prou temps disponible després de treballar (en feina remunerada o no) i després d’haver fet les activitats necessàries”** (p. 19). I afegeixen que la pobresa temporal està principalment determinada pel temps que les persones dediquen al treball remunerat, al no remunerat i a la satisfacció de les necessitats bàsiques.

Per a Ana María Tribin (2023), el fet que es dediquin llargues hores a activitats productives remunerades i no remunerades comporta menys temps per al descans, a l’oci i al somni, i per a ella és precisament això el que és constitutiu de la pobresa de temps. Segons aquesta autora, les persones que es podrien considerar que són **pobres de temps són aquelles que estan molt pressionades amb restriccions de temps, i que no poden assignar el temps desitjat, suficient o òptim a les activitats importants**, per la qual cosa, es veuen obligades a fer concessions difícils. En aquest sentit, es podria dir que són aquelles persones que no tenen sobirania sobre el temps propi.

Bona part de les persones que estan en aquesta situació acostumen a ser **dones**, perquè, com confirmen les enquestes d’usos del temps¹, són les que disposen de menys temps propi, ja que fan dobles i triples jornades (de treball productiu, reproductiu, i en ocasions de participació social) amb més freqüència que els homes i, per tant, tenen una càrrega total de treball més elevada que els homes.

Així, doncs, es pot afirmar que **la pobresa de temps està relacionada amb la percepció d’escassetat de temps i està vinculada amb no tenir temps disponible per poder dur a terme les activitats que per a una persona són necessàries, importants i/o satisfactòries. Aquesta limitació en la disposició del temps està fortament condicionada per l’organització dels temps i dels treballs derivada del sistema capitalista i patriarcal actual. I té un fort impacte en la vida i el benestar de les persones, especialment de les més precaritzades, que experimenten una sensació de no arribar a tot i una pressió constant per intentar-ho.**

Per a algunes autores, **salut i benestar també són elements definitoris de la pobresa temporal**. Giurge et al. (2021) l’entenen com “el sentiment crònic de tenir massa coses a fer i no tenir prou temps per fer-les” (p. 3). Identifiquen factors socials, organitzatius, institucionals i psicològics impulsors de la pobresa de temps. De fet, infravalorar la importància del temps és un generador en si mateix de pobresa de temps per a les persones, la societat i les organitzacions.

Des d’aquests paràmetres de salut, sovint la percepció de no arribar a tot es plasma en una angoixa de temps. Aquesta sensació consisteix precisament en la vivència d’un malestar que provoca el fet de no tenir temps suficient per fer front a les activitats requerides de la vida quotidiana.

¹ Per a més informació, veure l’apartat 3.6. d’aquest dossier.

Aquesta impressió es deriva de la sensació d'haver de fer les coses amb menys temps del que es voldria, d'haver d'anar amb pressa, de córrer per arribar a tot, i malgrat això, no poder acomplir les expectatives ni els objectius proposats.

Aquesta vivència s'ha fet palesa a l'anàlisi qualitativa, en la qual les dones participants han afirmat el següent:

“Una intentada organitzar-se. Però tinc les coses de la casa, el meu fill... llavors **de vegades sento que no puc. També vull descansar. I amb tota aquesta activitat una no dorm bé.** Si et prens uns minuts més al matí, llavors no et rendeix el temps, perquè has de fer l'esmorzar [...] **amb totes les activitats que tens al dia, la veritat és que no tens prou el temps.**”
GDDA

“**Sempre falta temps...** amb els nens i la casa sempre falta temps.” GDDA

Això, com s'explica, **té un impacte en el benestar i la salut de les persones**, en especial de les dones que són qui més s'identifica amb aquesta angoixa de temps:

“**Això esgota físicament, i no tens l'oportunitat tampoc de descansar.** Per més que vulguis no pots, perquè també tens la ment molt activa, i tens preocupacions, i et vols planificar... i de sobte t'afecta una mica la son. I quan vols descansar tampoc pots, pel temps, que el tens mesurat.” GDDA

I és que les dones participants han coincidit que poder arribar a tot només és possible dormint poc:

“Jo em fico al llit cada dia a dos quarts de tres de la matinada.” GDDA

“**Dormir tan poc afecta l'humor i tot. És psicològic i físic.** Estàs cansada, estàs enfadada... perquè no has descansat.” GDDA

Per tant, quan l'única manera d'arribar a totes les responsabilitats és reduint el temps personal (el discrecional), altres aspectes de la vida de qui pateix aquesta carència en reben les conseqüències. **La pobresa de temps desempodera:** disminueix la salut física i mental, i també la representació en l'àmbit públic. Això és vàlid pel que fa a les oportunitats econòmiques (Hyde et al., 2020) i molt més pel que fa a les possibilitats de participar socialment i políticament (Ruiz i Camarasa, 2021).

Així, en aquest dossier s'entén la pobresa de temps com el fet de no poder disposar de temps propi, l'absència de temps propi. I es defineix **temps propi** com el descriuen Carrasco i Coco (2018): “**aquell [temps] sobre el qual la persona pot prendre decisions,** que se sent com a propi i del qual es pot disposar lliurement perquè es tenen els recursos necessaris per fer-ho” (p. 10).

Controvèrsies respecte al concepte de pobresa de temps

En el grup de discussió en el marc del Congrés d'Economia Feminista celebrat a Barcelona al març del 2023 per debatre entorn del concepte de pobresa de temps, les participants van argumentar que els semblava que era un concepte útil, ja que complementa el de pobresa monetària o material, i que alhora permet visibilitzar la capacitat (o incapacitat) de decisió i de disposició que tenen les persones sobre les seves vides. En aquest sentit, **consideraven que en aquesta societat, una forma de poder consisteix en la possibilitat de gestionar la teva pròpia agenda**. Per tant, aquesta visió entronca amb la definició de pobresa de temps com a manca de temps personal.

Però en l'àmbit acadèmic no hi ha unanimitat respecte a la validesa de la idea de **pobresa de temps**. De fet, **el concepte de pobresa de temps ha estat criticat per algunes autores i autors**. Per exemple, Carrasco i Coco (2018) expliquen com l'expressió de pobresa de temps "*recorda bàsicament aspectes quantitativus, perquè s'identifica amb pobresa en termes socioeconòmics, una situació que habitualment es mesura mitjançant el nivell d'ingressos [...]. En canvi, la idea de temps propi, [...] remet tant a aspectes quantitativus (com ara el nombre d'hores venudes al mercat), com a dimensions qualitatives (com ara la sensació d'angoixa de temps)*" (p. 11).

Alhora, en el GDCEF s'ha argumentat que per poder parlar de pobresa, en primer lloc, **és necessari vincular aquesta circumstància a l'aspecte material de les condicions de vida**, ja que pobre és aquella persona que no té els recursos suficients per sobreviure amb dignitat, i per tant, si no s'associa a una qüestió material, es podria córrer el risc d'estar banalitzant el mateix concepte de pobresa.

En la mateixa línia, **per poder dir que una persona és pobra de temps, s'ha de lligar al fet que no té capacitat de disposar del temps propi ni en té el control**, i que no té per tant opció, per exemple, de reduir les hores que dedica a l'àmbit productiu, ja que això suposaria que no arriba a final de mes.

Per tot el que s'ha exposat, **cal no entendre la falta de temps propi com un problema individual**, i per tant, les solucions a les experiències individuals de percepció de no disposar de temps propi no se solucionen amb estratègies de gestió personal del temps, sinó que calen mesures que abordin el fenomen estructuralment i sistèmicament.

Per acabar, s'ha exposat que la idea que *time is money* només aprofundeix en una lògica productivista i que, per tant, **cal defugir de conceptes que vinculin el temps amb riquesa (o el contrari, pobresa)**, ja que és precisament aquesta lògica i aquest sistema d'organització social el que genera sensació d'escassetat de temps (Carrasco, 2022; Ramírez, 2023).

Les participants al GDCEF justament apuntaven que **una mancança del concepte de pobresa de temps és que connecta amb l'escassetat, quan en realitat el temps no és en si mateix escàs**, sinó que ho és en funció de la conjuntura econòmica i social.

A la vegada, el temps permet reconfigurar la noció de pobresa, i eixamplar-la més enllà d'una vessant material, ampliar-la a la resta de treballs, espais i activitats —públiques, privades, individuals i col·lectives— que cimenten vides plenes, vides gaudides. Alguns estudis indiquen (Maier, 2017) que quan s'inclou el temps en les anàlisis multidimensionals de pobresa, sempre incrementa la pobresa material per a aquelles persones que pateixen més desigualtats temporals. Les propostes més completes i recents sobre índexs de pobresa multidimensionals també integren els usos del temps en els seus càlculs (Alkire, 2023).

Per tant, és necessari incorporar la dimensió de temps en els estudis de pobresa per poder comprendre de manera més profunda el fenomen de la pobresa. La pobresa és multidimensional i hi ha elements com el temps que poden condicionar, augmentar o disminuir aspectes materials. Així mateix, **tant la pobresa material com la manca de disposició de temps han d'abordar-se des d'una òptica estructural i no individual.**

Un cop analitzat el concepte de pobresa de temps, es procedeix a avaluar els condicionants d'aquesta pobresa: les estructures que hi ha al darrere, i les variables interseccionals que la configuren.

2.2. Condicionants estructurals i interseccionals de la falta de temps propi

Tant en el passat com en el present, l'organització social del temps ha estat i està directament relacionada amb l'estructura social i econòmica, que és capitalista, patriarcal, colonial i ecocida.

En aquest sentit, **la falta de temps propi no és un fenomen individual, sinó que és el resultat de factors estructural i sistèmics que condicionen de manera molt important la gestió del temps.** Per aquesta raó, una anàlisi de l'angoixa de temps, de la falta de temps propi o de la pobresa de temps, implica fer una mirada estructural que visibilitzi quines són les dinàmiques socials, econòmiques i polítiques que s'amaguen darrere d'aquesta problemàtica.

Al mateix temps, resulta imprescindible aplicar una mirada interseccional del fenomen de la pobresa de temps, per poder comprendre en profunditat com les diferents variables interseccionen i configuren realitats diferents i desiguals entorn de la falta de temps propi.

Com s'està explicant, no tothom té el mateix accés al temps ni a les oportunitats d'establir una organització harmònica del temps. **El fet de no tenir temps suficient per satisfer les necessitats bàsiques, perseguir aspiracions i participar en activitats determinades ha de ser també analitzat des del prisma interseccional.** Així, es visibilitzen diferents categories que configuren experiències de pobresa temporal úniques i interconnectades, i es reconeixen també els sistemes de dominació que estructuraven aquestes vivències.

Per tant, **l'experiència de la pobresa temporal es constitueix per la presència simultània de múltiples formes d'opressió i privilegi.**

La interseccionalitat és un marc desenvolupat per la jurista Kimberlé Crenshaw, que reconeix la naturalesa enllaçada de categories socials com ara el sexe i el gènere, la raça, l'origen o l'ètnia, la classe social, l'orientació o la identitat sexual, les capacitats, l'edat, la ideologia, la religió o la situació administrativa, entre altres. En lloc de veure aquestes categories de manera aïllada, la interseccionalitat reconeix que els individus experimenten múltiples formes d'opressió i privilegi simultàniament. **Quan s'examina la pobresa temporal, una perspectiva interseccional ajuda a entendre com s'entrecruen les diverses categories socials per donar forma a la disposició del temps per part de les persones.** En aquest capítol del dossier s'avalua aquesta visió configurada per categories identitàries, i mostra entramats de les connexions més significatives en termes de disposició, d'usos i d'organització del temps.

Així mateix, cal posar l'accent en el fet que **la interseccionalitat també presenta una vessant estructural**, la de l'encreuament dels diferents sistemes d'opressió i explotació. A més, aquesta aproximació resulta més útil per fer propostes d'actuacions adreçades a **invertir possibles desigualtats interseccionals específiques en l'ús del temps des del marc de les polítiques públiques.**

Per tant, com s'enllacen els sistemes d'opressió i quines desigualtats temporals generen? Quin són els determinants en multiplicació de la pobresa de temps? Tal com s'examina en el proper subapartat, en el cor de les desigualtats en l'ús de la lliure disposició del temps, i fins i tot de la possibilitat d'organització del propi temps es troba la divisió sexual dels treballs. Després d'analitzar com influeix el gènere en la falta de temps, s'avaluarà també com hi influeixen la raça, l'ètnia o origen, com hi influeix la classe social, i quines haurien de ser les altres variables a tenir en compte quan s'estudia la pobresa de temps.

Com influeix el gènere en la falta de temps?

El sexe i les desigualtats de gènere tenen un paper important en la configuració de les experiències de pobresa temporal. Les dones, especialment les que es troben en situacions de vulnerabilitat, sovint suporten la càrrega del treball de cura i domèstic no remunerat en més mesura que els homes, la qual cosa consumeix una part important del seu temps.

Aquest desequilibri massa vegades limita la capacitat de les dones per tenir una feina remunerada, seguir estudis o participar en altres activitats que puguin contribuir al seu creixement i desenvolupament personal.

En l'actualitat es dona una divisió sexual del treball que separa el treball assalariat, considerat com a productiu, del treball reproductiu, el qual no es considera productiu: "Històricament, la divisió entre treball assalariat 'productiu' i treball 'reproductiu' sense sou ha apuntalat les formes de subordinació de les dones en el capitalisme modern" (Fraser, 2023, p. 25).

Sota aquesta lògica, les úniques tasques reconegudes i valorades són les que passen pel mercat laboral formal; en canvi, les tasques de reproducció social (concepte acotat per Battacharya, 2019) no es valoren i es carreguen en les

persones més precaritzades de la societat (que principalment són dones, en la majoria de les ocasions de classe treballadora i racialitzades, moltes de les quals han passat per un procés migratori).

El pes específic del patriarcat en la falta de temps propi és especialment rellevant, i tal com exposen Carrasco i Coco (2018):

“Els homes s’aprofiten del temps de les dones quan no assumeixen la seva responsabilitat en els treballs de cures. El fet que els homes no atenguin les seves obligacions en matèria de cures contribueix a augmentar la càrrega femenina i agreuja el dèficit de temps propi de les dones. En definitiva, és una privació del temps de les dones, en el sentit de despossessió (...) El seu temps, d’una manera obligada o no, està al servei d’altres persones” (p. 10).

Corroboren aquesta divisió sexual del treball les dones que han participat en el GDDA:

“Després d’un munt d’anys, he aconseguit que el meu marit de vegades reculli el seu plat i el porti a la cuina. I porto vint i tants anys amb ell.” GDDA

“Et fan creure que ets poderosa, i caus estúpidament en la trampa de fer-ho tot.” GDDA

I davant la pregunta de si tenir parella pot implicar tenir menys pobresa de temps, responen:

“Doncs depèn, perquè potser tens parella i no fa res, com el meu.” GDDA

“Jo crec que no hi ha diferència entre que siguis soltera o estiguis casada.” GDDA

També ho expliquen Vega, Domínguez i Gálvez (2021) quan diuen el següent a l’hora d’estudiar la pobresa:

“La consideració del factor temps és fonamental perquè hi ha diferències clau en l’ús del temps d’homes i dones que s’han de fer explícites, i perquè permet incloure en l’anàlisi d’altres aspectes crucials per al benestar de les persones, com ara el treball de cura, però que solen estar absents en l’anàlisi de la pobresa centrada únicament en la renda” (p. 18).

Les investigadores demostren com les responsabilitats de cura (que tal com exposen les enquestes d’usos del temps són executades en més mesura per part de dones que d’homes) empobreixen temporalment les persones. Concretament, expliquen que **“les persones de les llars amb nens tenien menys temps discrecional i, per tant, tenien més probabilitats de ser pobres en el temps, amb una taxa de pobresa temporal del 20,4%”** (p. 21). En la mateixa línia, les autores exposen que **“la pobresa temporal és més elevada per a les dones que per als homes, amb un 24% de les espanyoles en aquesta situació enfront del 16,3% dels homes”** (p. 26).

La pobresa de temps o **la falta de temps propi té fortes implicacions de gènere**, ja que les dones sovint s'enfronten a una càrrega més important de treball no remunerat i de responsabilitats familiars, cosa que limita la seva disponibilitat de temps per a altres activitats. Per tant, si es vol abordar la pobresa de temps, caldrà reconèixer i posar fre a les desigualtats de gènere, i promoure així una distribució equitativa dels temps i de les responsabilitats de reproducció social.

Com influeix la raça, l'ètnia i l'origen en la falta de temps?

Com també s'ha esmentat, vivim en un sistema que és colonial i racista, i que s'aprofita del treball de cures que moltes vegades realitzen dones migrades. Ho explica Nancy Fraser:

“La injustícia estructural significa explotació de classe, per descomptat, però també dominació de gènere i opressió racial/imperial. Totes dues coses són subproductes d'un ordre social que subordina la reproducció social a la producció de mercaderies i que **requereix l'expropiació racialitzada** per assegurar una explotació amb beneficis”. (Fraser, 2023, p. 13-14).

D'aquí es deriven cadenes internacionals i interseccionals que impacten en el temps disponible d'aquestes dones i en el seu ús i sobirania.

Les identitats racials i ètniques es creuen amb la pobresa temporal de maneres complexes. Les persones que no són blanques, especialment les que viuen en comunitats segregades per raça, sovint s'enfronten a barreres sistèmiques que limiten el seu accés a una educació de qualitat, assistència sanitària i oportunitats laborals. Aquestes desigualtats estructurals perpetuen els cicles de pobresa, la qual cosa condueix a la pobresa temporal a mesura que les persones dediquen més temps a la supervivència i menys a activitats que afavoreixen la mobilitat social i econòmica.

En aquest sentit, la raça o l'ètnia en si mateixes no són una causa directa de la falta de temps propi que poden experimentar les persones racialitzades, però les desigualtats socials i econòmiques relacionades amb la raça i/o l'ètnia sí que determinen una posició de desigualtat estructural a aquestes persones, que les aboca a ocupar, de manera general, pitjors llocs de treball (amb horaris més irregulars i amb menys possibilitat de conciliació entre vida laboral, social, personal i familiar), a tenir menys xarxes relacionals (ja que moltes són al país d'origen) i a tenir menys possibilitats de disposar del temps propi de manera sobirana.

Alhora, com que les dones racialitzades són les que s'encarreguen principalment del treball de reproducció social remunerat (netejan, cuidant persones grans, etc.), configuren una *caring class* (Graeber, 2018), és a dir, una classe social específica de persones que cuiden (altres persones, el planeta, animals, etc.). Ho exposa Françoise Vergès (2022), quan afirma que es tracta d'un treball que com més s'orienta a tenir cura dels altres, menys remuneració rep (i s'hi hauria d'afegir que queda menys temps propi per a la persona que el duu a terme). L'autora posa l'exemple de les treballadores de la neteja: “L'economia basada en l'esgotament, la fatiga, la usura dels cossos racialitzats i generitzats és una constant en els testimonis de les treballadores de la neteja” (p. 102).

En aquest exemple concret de les treballadores de la neteja es fa palès com raça, gènere i classe interactuen i creen subjectes amb més possibilitats de patir pobresa material i falta de temps propi.

Un altre exemple sobre el pes de la raça en la pobresa de temps prové d'un estudi publicat a *The Economist* (2021), que demostra amb dades que les persones negres americanes passen més temps del seu dia esperant que les persones blanques. En les dades compilades per l'organisme Bureau of Labour Statistics es demostra com hi ha una intersecció clara entre classe i raça que desafavoreix les persones negres treballadores, que són les que han de passar més temps del seu dia esperant. Així, l'article demostra que els estatunidencs i estatunidencues en pitjor situació econòmica perden més temps esperant que els més afavorits; que les persones més pobres han d'esperar més temps per rebre serveis bàsics; que els barris de baixos ingressos sovint tenen menys serveis de proximitat i, per tant, han de dedicar més temps per desplaçar-se a altres barris; i que normalment són els qui tenen els horaris més rígids i per això tenen més dificultats per poder acudir a alguns serveis en els moments que no hi ha tanta estona d'espera.

Així, doncs, si bé és cert que la raça, l'ètnia o l'origen en si mateix no són la causa directa de la falta de temps, també és cert que les desigualtats socials i econòmiques associades amb aquests factors sí que contribueixen a **una distribució desigual del temps que comporta menys disposició i control del temps propi per part de les persones racialitzades.**

Com influeix la classe social en la falta de temps?

L'estatus socioeconòmic és un determinant crític de la pobresa temporal. Les persones amb ingressos baixos sovint s'enfronten a condicions laborals precàries, desplaçaments llargs i un accés limitat a un sistema de cures d'infància i de gent gran assequible. Aquests factors donen lloc a hores de treball més llargues i menys temps disponible per a l'oci, la família i l'autocura. A més, la manca de recursos econòmics dificulta la seva capacitat d'externalitzar les tasques i comprar comoditats que els permetin estalviar temps.

Així, doncs, **les persones que ocupen posicions més precàries a l'estructura productiva tenen més possibilitats de tenir menys temps disponible i menys control sobre l'ús del temps.** En aquest sentit, la posició que s'ocupa en el mercat laboral formal condiciona la posició a l'estructura social i també les condicions de vida de les persones, ja que per a bona part de la població el salari és el que determina les possibilitats materials d'existència.

Vega, Domínguez i Gálvez (2021) demostren que tenir una ocupació al mercat laboral formal incrementa la possibilitat de patir pobresa de temps: "Tenir una feina, a temps complet o a temps parcial, es relaciona de manera significativa i positiva amb la probabilitat de ser pobre en el temps" (p. 29). Es podria esperar que, si l'ocupació és més precària, hi puguin haver horaris més desajustats a les necessitats vitals de les persones i, per tant, més dificultats per disposar de temps propi i distribuir-lo de manera sobirana.

En aquest punt, és interessant visibilitzar com la classe interactua amb el gènere, fent que la major part de la població pobre en temps i en ingressos siguin dones: **“El 87,2% dels pobres en temps i ingressos són dones”** (Vega, Domínguez i Gálvez, 2021, p. 28).

A més, ens trobem en el que s’ha anomenat “capitalisme de plataformes” (Srnicsek, 2018) o “capitalisme escòpic” (Illouz, 2020) i entre les característiques d’aquest estadi del capitalisme s’inclou que ha convertit els individus en **“subjectes de rendiment”** (Byung-Chul, 2018) pels quals fins i tot el temps que **tradicionalment havia estat considerat de lleure o oci s’ha convertit en temps que s’ha d’aprofitar al màxim**, ha de ser productiu. És un temps que s’ha d’invertir per formar-se i dedicar-se a construir una versió millor d’un/una mateix/a (Espluga, 2022). És a dir, per diferents raons (per por a perdre la feina, per intentar assolir uns determinats estàndards, etc.) les persones treballadores s’estan convertint en subjectes d’autoexplotació (Byung-Chul, 2018). La idea del rendiment i la productivitat ha permeat tots els espais i temps vitals, inclosos els temps que abans eren de lleure i de descans. Es treballa més, i això va en detriment de la possibilitat de tenir temps per cultivar vincles i afectes (Guerra, 2022).

En resum, es pot afirmar que **la classe social és un factor clau que influeix en la pobresa de temps i en la vivència de falta de temps propi, ja que l’ús i la disposició del temps estan molt condicionats per l’estatus socioeconòmic**. Això és així perquè, normalment, les persones de classe treballadora tenen més probabilitats d’estar ocupades en treballs amb baixes remuneracions i amb horaris irregulars o amb poca flexibilitat per conciliar-los amb la resta d’esferes vitals. Alhora, són les persones de classe treballadora, en especial les més precaritzades, les que tenen menys possibilitats d’externalitzar serveis de cura i reproducció i, per tant, les han de fer elles mateixes, a costa del seu propi temps. Tot plegat té un impacte significatiu en la possibilitat de disposar de temps propi i tenir-ne el control.

Altres variables a tenir en compte

A part del sexe, la raça/ètnia/origen i la classe social, hi ha altres variables que condicionen fortament la possibilitat de patir pobresa temporal. Una d’elles seria la de discapacitat o **diversitat funcional**. Les discapacitats s’entrecreuen amb la pobresa del temps, ja que les capacitats físiques i cognitives dels individus impacten en la gestió del temps de manera eficaç. Les persones amb discapacitat sovint requereixen temps addicional per a activitats com l’atenció personal, les cures mèdiques i el transport. La manca d’infraestructures i allotjaments accessibles agreuja encara més la seva pobresa temporal, i en limita la capacitat per participar plenament en els àmbits social, educatiu i professional.

Un altre factor clau en la pobresa temporal té a veure amb les estructures familiars en les quals hi ha un/a sol/a progenitor a càrrec d’una o més criatures. En aquest sentit, les **famílies monoparentals**, especialment les monomarentals, sovint s’enfronten a reptes importants per equilibrar les responsabilitats de cura, els compromisos laborals i les necessitats personals. El gènere té un paper crucial per entendre la relació entre la monoparentalitat i la pobresa temporal.

Aquesta falta de temps per a una mateixa l'explica una de les dones que encapçala una família monoparental femenina que participa en aquest dossier:

“Jo ni tan sols tinc temps per fer-me les ungles. Ni recordo l'última vegada”.
GDDA

Tradicionalment, a les dones se'ls ha assignat la responsabilitat principal de la cura dels infants i la gestió de la llar. Aquesta expectativa de gènere suposa una càrrega addicional per a les mares de famílies monomarentals, ja que sovint són les úniques responsables de satisfer les necessitats dels seus infants alhora que fan malabars amb la feina i altres responsabilitats. **Com a resultat, les famílies monomarentals experimenten nivells més alts de pobresa temporal en comparació amb els pares que encapçalen famílies monoparentals o les llars biparentals.**

“**Jo en parella tenia la possibilitat d'administrar molt millor el temps.** Entre els dos fèiem moltes coses i hi havia aquesta oportunitat. Però ara em trobo **sola i òbviament es complica. I ja no tinc temps per a res. Ni per descansar ni per a res.**” GDDA

Les famílies monomarentals poden tenir dificultats per trobar opcions d'atenció infantil assequibles i de qualitat, se'n limita així la disposició temporal i també les possibilitats de participar en el mercat laboral, la capacitat per ocupar una feina remunerada o seguir estudis i avançar en la carrera. A més, la manca de polítiques de suport, com ara permisos parentals o acords laborals flexibles, agreuja encara més la pobresa temporal de les monomarentals.

“**Quan el petit es posa malalt, què faig jo amb l'altre?** Si l'un es posa malalt, l'altre no va a l'escola. No hi va perquè... qui el porta?” GDDA

A més, les normes i expectatives socials sobre els rols de gènere poden perpetuar estereotips i biaixos que dificulten l'accés de les famílies monomarentals al temps i als recursos. Poden enfrontar-se a estigmatització, a l'exclusió social i a xarxes de suport limitades. Aquesta manca de suport i comprensió pot agreujar els reptes de la pobresa temporal i crear estrès i tensió emocional addicionals.

2.3. Impacte de la pobresa de temps

El temps, juntament amb altres condicionants materials —salari, habitatge, accés a béns i serveis de consum bàsics— són elements/indicadors bàsics i transversals de benestar social i individual.

Com s'ha revisat als apartats anteriors, els factors que determinen la pobresa temporal i les seves conseqüències són múltiples i de gran abast, i tenen un impacte directe en tots els àmbits de vida de les persones.

En aquest sentit, es pot afirmar que **la pobresa de temps afecta diversos àmbits.**

La pobresa de temps té una vinculació important amb la distribució dels temps vitals, els quals es poden agrupar en els **cinc temps** que es presenten a continuació:

1. Temps dedicats al mercat laboral

(és a dir, amb el temps invertit en un treball remunerat).

2. Temps que es dediquen a les cures i la reproducció social

(és a dir, el temps de treball per a altres, sense remuneració).

3. Temps que es dedica a la mobilitat, per desplaçar-se

d'un lloc a un altre per poder dur a terme aquestes activitats.

I en funció del temps restant un cop s'han cobert les necessitats derivades d'aquestes esferes, la pobresa de temps té una incidència en els temps restants:

4. Temps de participació social o política (és a dir,

temps que es destina a la comunitat o societat),

5. I el temps personal (que és el temps de cures pròpies,

d'inversió en un/una mateix/a i de socialització amb finalitats de lleure i gaudi).

Totes les dades que s'analitzaran a l'apartat de diagnòstic (capítol 3), així com les emprades en l'anàlisi d'impacte de temps en una política concreta (capítol 4), es basaran en aquesta distribució dels cinc temps.

Al seu torn, tots aquests temps estan fortament condicionats per un **context social, que pot ajudar a alleujar o, per contra, a agreujar la pobresa de temps**.

Tenir en compte aquest **context** pot ajudar a complementar l'anàlisi dels temps quotidians en relació amb el següent:

1. **Territori i medi ambient** (és a dir, la dimensió de la sostenibilitat ambiental o dels béns ecològics de partida i sobre els quals hi haurà un impacte).

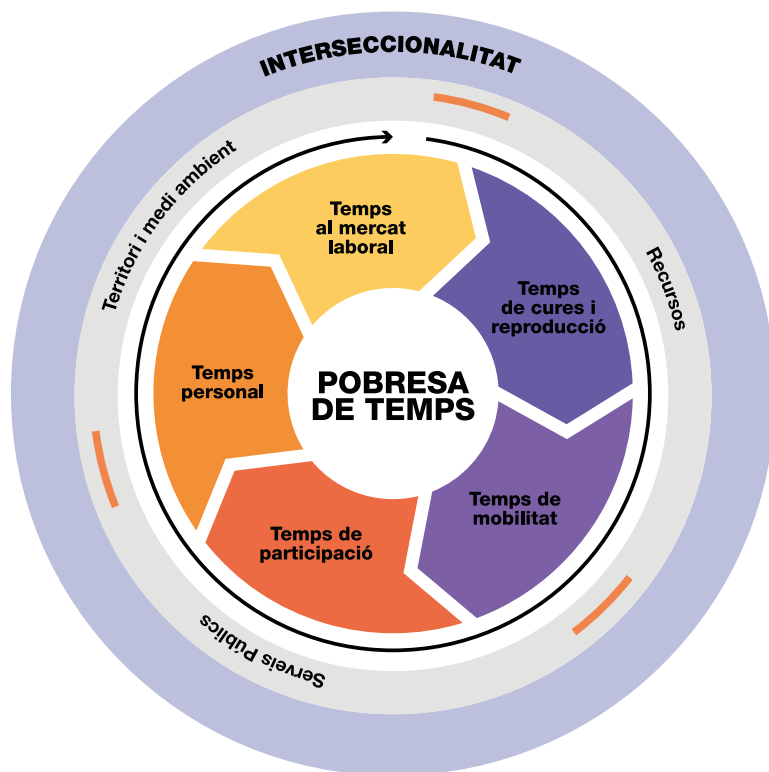
2. **Serveis públics** (és a dir, la dimensió que interpel·la l'Administració i el seu paper en la gestió de les desigualtats de temps).

3. **Recursos** (és a dir, la disposició o els costos monetaris, patrimonials o d'una altra natura que habilitin o impedeixin pràctiques que tinguin impacte sobre el temps).

En l'apartat 4 d'aquest dossier es faran servir tant les dades dels cinc temps com les dels contextos que els condicionen, per mirar quin és l'impacte de temps en una política pública concreta, en aquest cas, el "Transformem la mobilitat".

Per acabar, per abordar la pobresa temporal s'ha de comptar amb una mirada interseccional del fenomen. La falta de temps propi és una qüestió polièdrica

que s'entrecreuza amb diverses identitats socials, i que perpetua i aprofundeix les desigualtats existents. **Una perspectiva interseccional ens ajuda a entendre les maneres matisades en què les persones experimenten la pobresa temporal i la necessitat d'intervencions específiques per abordar aquestes desigualtats.** En reconèixer i abordar l'entrecruament dels sistemes que contribueixen a la pobresa temporal, es pot treballar per crear una societat més equitativa i justa en què tothom tingui el mateix accés al temps.

Abans de passar a l'apartat següent, s'acaba aquest capítol sobre la falta de temps a la societat actual amb una síntesi de les principals idees:

La pobresa de temps o la sensació de falta de temps disponible és una situació en què les persones experimenten una escassetat de temps a causa de múltiples responsabilitats i demandes, les quals estan molt condicionades per l'organització social que es fa dels temps en l'aspecte estructural.

La vida de les persones està organitzada bàsicament entorn de cinc temps, els quals, al seu torn, estan condicionats per un context social més ampli.

Alhora, és important abordar l'anàlisi d'aquesta falta de temps, en totes les seves formes i contextos, des d'una perspectiva d'equitat, de justícia social i interseccional per promoure el benestar i la qualitat de vida de les persones.

Al capítol següent es fa un diagnòstic específic sobre com opera la falta de temps propi entre els ciutadans i les ciutadanes de Barcelona.

3. DIAGNÒSTIC DE LA POBRESA DE TEMPS A BARCELONA

En aquest capítol s'analitzen dades que aporten informació sobre la pobresa de temps o la falta de temps propi que pateixen les persones a la ciutat de Barcelona. Per entendre el fenomen de la pobresa de temps cal plantejar-lo des d'una amplitud interseccional i complexa. Per això ajuda expressar-la des de la dimensió local, de ciutat a partir de dades i de testimonis de persones que hi viuen.

Per fer aquest diagnòstic, **s'analitzaran les dades emprant els blocs d'anàlisi dels cinc temps** analitzats a l'apartat anterior, que són els següents:

- Temps dedicat al **mercat laboral**.
- Temps dedicat a les **cures i la reproducció social**.
- Temps dedicat a la **mobilitat**.
- Temps dedicat a la **participació social o política**: temps destinat a la comunitat i/o societat.
- Temps dedicat a l'**àmbit personal**.

Per acabar, s'analitzarà quina és la càrrega de treball total diària de les persones, segons els diferents temps i treballs, ja que aquesta càrrega total és un dels condicionants més importants de la pobresa de temps, i presenta unes diferències de gènere significatives.

3.1. Mercat laboral

Una primera informació a tenir en compte quan s'analitza la pobresa de temps és la que té a veure amb l'ocupació al mercat laboral, ja que, si bé estar ocupada al mercat laboral no necessàriament et salva de la pobresa (i prova d'això és l'existència de *working poors*; és a dir, de persones que són pobres malgrat que treballen de manera remunerada), també és cert que no tenir una ocupació, es a dir, no rebre un salari, és un factor de risc de pobresa important per a la majoria de les persones.

Per tant, cal examinar les taxes d'ocupació, desocupació i activitat de la població de Barcelona².

Activitat, ocupació i atur

Tal com es pot observar a la Taula 1, **els homes tenen una taxa d'activitat i d'ocupació superior a les dones. En canvi, tenen una taxa d'atur inferior a la de les dones. Per tant, els homes ocupen millor posició que les dones a l'estructura productiva.**

**Taula 1. Taxes d'activitat, ocupació, atur i sexe.
Barcelona, primer trimestre del 2023**

	Dones	Homes
Taxa d'activitat	58,8%	64,6%
Taxa d'ocupació	53,3%	60,3%
Taxa d'atur	9,4%	6,6%

Font: dades de Barcelona Activa a partir de l'Enquesta de població activa

En aquest sentit, seria interessant analitzar les dades del percentatge de dones de Barcelona que formen part de la població inactiva, però no es disposa d'aquesta informació per a l'àmbit local. Sí que es disposa d'aquestes dades pel que fa a Catalunya, i en aquest àmbit les dones suposen el **56,69% del total de la població inactiva**³.

Quan es parla de població inactiva és interessant veure per quina raó aquestes persones no treballen ni busquen treball. Segons dades d'Eurostat⁴, en el cas de l'Estat espanyol, les responsabilitats de cura o altres raons familiars són un dels motius més reportats per part de les dones per no treballar en el mercat laboral, en canvi és pràcticament inexistent el nombre d'homes que no treballa per aquestes raons.

2 Tot i així, cal deixar constància que aquestes categories provinents de l'Enquesta de població activa han rebut diverses crítiques, principalment pel fet que prenen com a mesura el treball remunerat i ignoren la resta de treballs. Alhora no tenen en compte totes les connexions que es donen entre l'esfera productiva i reproductiva. Part de la crítica, se centra precisament en els conceptes d'activitat i inactivitat. Per a més informació, veure Carrasco i Mayor-domo (1999). És per això que en aquest dossier, a més de les dades de treball de les estadístiques oficials, també s'hi incorporen unes altres que aporten informació sobre la resta d'activitats de les persones (com per exemple, les dades sobre el treball reproductiu d'altres fonts oficials com les enquestes d'usos del temps), per poder així tenir una imatge més acurada de la pobresa de temps.

3 <https://www.idescat.cat/treball/epa?tc=4&id=ic0701>

4 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=People_outside_the_labour_force&oldid=565273

Jornada laboral

Hores totals de la jornada laboral

Vivim en una societat productivista en què el temps de treball és l'eix vertebrador de la nostra vida, i la resta de temps vitals (temps de cures, temps de participació o temps personal) queden supeditats a les condicions i necessitats que determini i marqui la jornada laboral. Com ja va exposar E. P. Thompson l'any 1967⁵, és sota el capitalisme industrial que s'imposa una hegemonia del temps de treball sobre la resta de temps socials.

Aquesta lògica productivista queda reflectida a l'anàlisi de la mitjana d'hores de jornada laboral treballades a la setmana.

D'acord amb dades de la Unió Europea⁶, **a l'Estat espanyol es treballen de mitjana 36,7 hores, una mitjana lleugerament superior a la de l'Europa dels 27, que són 36,5 hores, i de la zona de l'euro, que són 35,8 hores.** L'Estat espanyol se situa així amb una mitjana d'hores setmanals treballades molt superior a la de països com els Països Baixos (31,2), Àustria (34,1) o Alemanya (34,6).

A Catalunya, l'any 2011, la mitjana d'hores de treball remunerat dels homes era de 41,03, i en canvi, per a les dones era de 33,45⁷. Tot i que no es disposa de dades concretes de Barcelona, l'Enquesta de salut de Barcelona del 2021 va mostrar que el 84,9% d'homes treballa més de 31 hores setmanals en un treball remunerat, davant del 73,2% de les dones. Per tant, queda palès que **els homes dediquen més hores a l'àmbit laboral remunerat que les dones**⁸. Tot i així, com es veurà més endavant, presenten una implicació més baixa en els treballs reproductius i de cures i, per tant, tenen una càrrega de treball inferior a la de les dones.

En qualsevol cas, les dades que s'han revisat en aquest apartat mostren com vivim en un context en què es dediquen moltes hores a l'esfera laboral, i això té un impacte en la pobresa de temps de les persones, ja que es veuen com un cost d'oportunitat d'altres temps com el familiar, el personal o el social. És a dir, mentre es treballa en el mercat laboral, no es poden atendre altres necessitats que són indispensables per la reproducció de la vida, ni tampoc donar resposta a necessitats de caire personal o a la participació social. Aquests altres treballs i necessitats queden supeditats al temps restant de la jornada laboral.

5 E. P. Thompson. "Time, work-discipline and industrial capitalism", Past and Present, 1967 ["Tiempo, disciplina de trabajo y capitalismo industrial"], a E. P. Thompson, Tradición, revuelta y consciencia de clase, Crítica, Barcelona, 1979, p. 258-290

6 https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsq_ewhan2/default/table?lang=en

7 Dades de l'Enquesta d'usos del temps de Catalunya tractades per Quotidiana. <http://www.quotidiana.coop/mitjana-dhores-de-treball-remunerat-setmanal-per-sexe-i-diverses-variables-catalunya-2011/>

8 ESP de l'ASPB (2021), variable "Hores de treball remunerat" https://www.aspb.cat/docs/enquestasalutbc-n/?any=2021&grup=esb&apartat=Socioecon%C3%B2mics&subapartat=Situaci%C3%B3%20laboral&variable=H_TREBALL

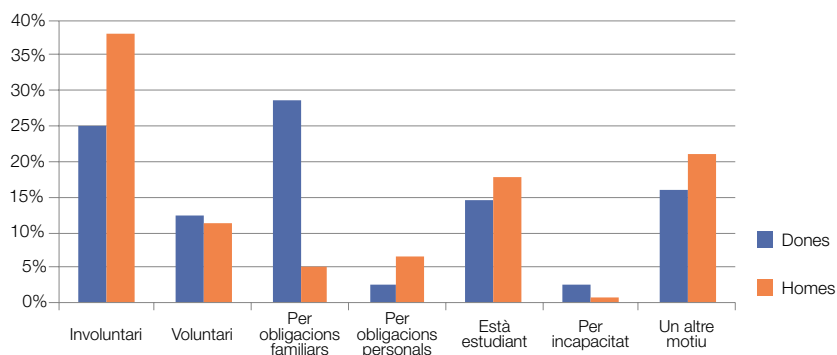
Tipus de jornada

D'entre les persones ocupades al mercat laboral formal, un 86% treballen a jornada completa i només un 14% a jornada reduïda⁹. Per tant, **només una minoria de persones treballa a jornada reduïda**.

Les diferències entre homes i dones són molt significatives, ja que **d'entre el total de persones que treballa a jornada parcial, un 70,1% són dones i un 29,9% són homes**¹⁰. Així, doncs, **set de cada deu persones que treballen a jornada parcial a Barcelona són dones**.

Els motius de reducció de jornada són molt diferents en funció del gènere. Pel que fa als homes, en un 37,9% dels casos es tracta d'una parcialitat involuntària, davant del 24,7% de les dones que estan en aquesta situació. En canvi, **el principal motiu de reducció de jornada per a les dones és "per obligacions familiars" (28,3%)**. Per contra, **només un 4,8% dels homes han reduït jornada "per obligacions familiars"**. Això demostra que moltes dones han de retallar la seva jornada (i per tant també el seu salari) per cuidar familiars, i en canvi només un percentatge molt baix d'homes ho fa.

Gràfic 1. Motiu de jornada a temps parcial. Barcelona, 2021

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de salut pública de Barcelona (2021)

Per acabar pel que fa a les dades de mercat laboral, també és important una dada especialment rellevant, que és **la bretxa salarial de gènere**, la qual, **l'any 2020 va ser del 17,5% a Barcelona** per al conjunt de persones assalariades¹¹. Per tant, les dones tenen salaris inferiors que les poden abocar amb més probabilitat a situacions de precarietat. De fet, i vinculat a aquesta precarietat més marcada, **les dones (20,9%) tenen taxes de risc de pobresa superior a la dels homes (18,2%)**¹², i **la taxa AROPE de pobresa**¹³ **també és més elevada per a les dones (25,6%) que per als homes (23,2%)**¹⁴.

⁹ Dades del quart trimestre del 2020. Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de població activa. https://ajuntament.barcelona.cat/estadistica/catala/Estadistiques_per_temes/Treball_i_teixit_productiu/Documents_relacionats/treb/a2020/t210.html

¹⁰ Dades del primer trimestre del 2023, Barcelona. Font: Enquesta de Població Activa. https://ajuntament.barcelona.cat/estadistica/catala/Estadistiques_per_temes/Treball_i_teixit_productiu/Treball/EPA/epa/pocu/evocjo.html

¹¹ https://ajuntament.barcelona.cat/barcelonaeconomia/sites/default/files/Salaris_2020.pdf

¹² https://ajuntament.barcelona.cat/estadistica/catala/Estadistiques_per_temes/Poblacio_i_demografia/Poblacio/Enquesta_sociodemografica/esd17/persones/taxes/trp.html

¹³ Indica el percentatge de persones que estan almenys en una d'aquestes tres situacions: per sota del llindar de risc de pobresa, patint privació material severa (PMS) i en llars de baixa intensitat del treball (BITH).

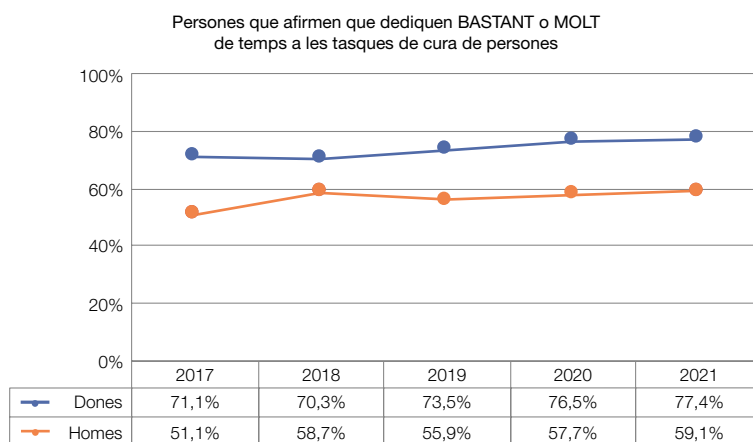
¹⁴ https://ajuntament.barcelona.cat/estadistica/catala/Estadistiques_per_temes/Poblacio_i_demografia/Poblacio/Enquesta_sociodemografica/esd17/persones/taxes/aroep.html

3.2. Cures i reproducció social

Com s'ha exposat en l'apartat 2 del dossier, el temps de treball remunerat no és l'únic que ocupa temps de tasques obligades de les persones. Hi ha totes les activitats de cures i afectes, també anomenades *tasques de reproducció social*, que són indispensables per al manteniment de la vida i el benestar de les persones, moltes dels quals no estan remunerades, i que estan fortament marcades pel gènere a través de la divisió sexual del treball.

En primer lloc, quan es pregunta a la població barcelonina pel temps dedicat a la cura s'observa com la majoria de les persones declara que hi dedica bastant o molt de temps. Però la qüestió més destacable és la gran diferència que es dona entre dones i homes, ja que **les dones declaren amb molta més proporció que els homes que hi dediquen bastant o molt de temps. En concret, així ho afirmen el 77,4% de les dones i el 59,1% dels homes**, cosa que significa una diferència de quasi 20 punts percentuals.

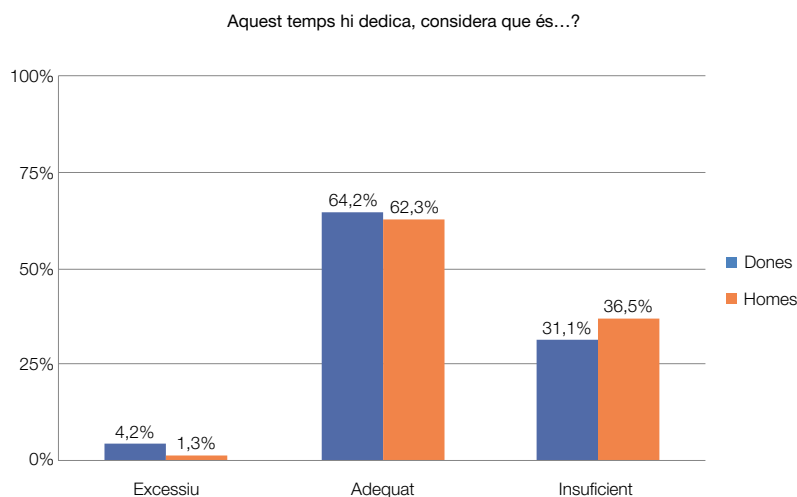
Gràfic 2. Temps dedicat a les tasques de cura. Barcelona, 2021

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'enquesta Òmnibus Municipal de Barcelona (última onada, desembre del 2021).

Aquesta informació, en certa manera, xoca amb el fet que només una minoria de persones consideren que aquest temps dedicat a les cures es tracta d'un temps excessiu. En concret, **la majoria d'homes (62,3%) i de dones (64,2%) consideren que hi dediquen el temps adequat. Tot i així, també cal destacar que, si bé el nombre de persones que consideren que hi dediquen un temps excessiu és minoritari, dins d'aquest col·lectiu hi ha una proporció tres vegades superior de dones (4,2%) que d'homes (1,3%). En l'altre extrem, hi ha més homes (36,5%) que dones (31,1%) que pensen que el temps que dediquen a aquests treballs és insuficient.**

Gràfic 3. Temps dedicat a les tasques de cura. Barcelona, 2021

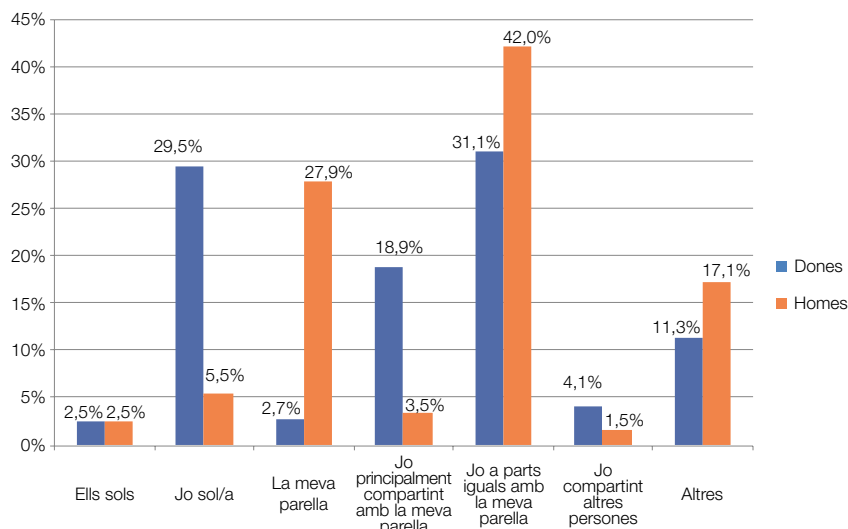
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'enquesta Òmnibus Municipal de Barcelona (última onada, desembre del 2021).

Molt probablement, aquest percentatge de persones (sobretot de dones) que valoren el seu temps dedicat a les cures com a excessiu tenen una predisposició més marcada a patir pobresa de temps.

Tot i que són rellevants, més enllà de les percepcions, resulta necessari veure com es distribueixen les tasques de cura i reproducció social per sexe.

Una primera dada interessant és la de qui s'ocupa de les persones de menys de 15 anys que viuen a les llars. La dada mostra com **un 42% dels homes pensen que és una tasca compartida, quan només ho considera així un terç de les dones (31,1%)**. Per contra, **un 29,5% de les dones (i només un 5,5% dels homes) declaren que ho fan soles**. Alhora, més d'una quarta part dels homes (27,9%) reconeixen que ho fa la seva parella. Així, doncs, les dades mostren que **són les dones, soles o majoritàriament, qui s'estan ocupant de les cures de persones de menys de 15 anys**.

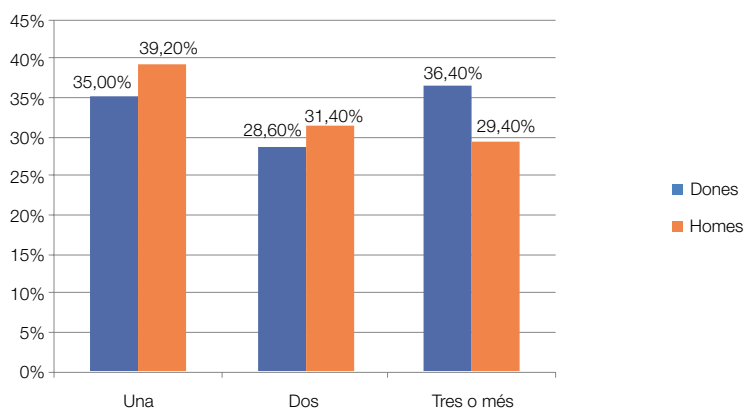
Gràfic 4. Distribució de la cura de persones de menys de 15 anys per sexe. Barcelona, 2016

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de salut pública de Barcelona (2021)

Quan es considera el nombre d'hores que les persones dediquen diàriament a les cures, s'observa com **entre qui declara que en dedica tres o més hi ha més dones (36,4%) que homes (29,4%)**. En canvi hi ha més homes (39,2%) que dones (35%) que en dediquen una o menys.

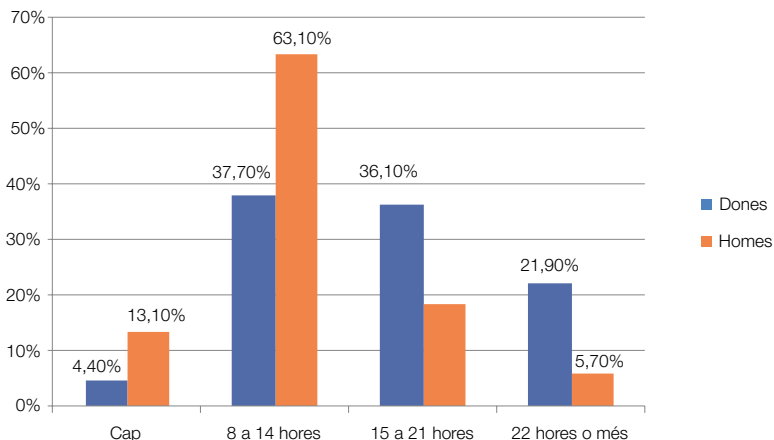
Gràfic 5. Hores diàries dedicades a les cures per sexe. Barcelona, 2021

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de salut pública de Barcelona (2021)

Pel que fa a les hores de treball domèstic setmanal, **les dones se situen amb més freqüència que els homes en les franges de més de quinze hores setmanals**.

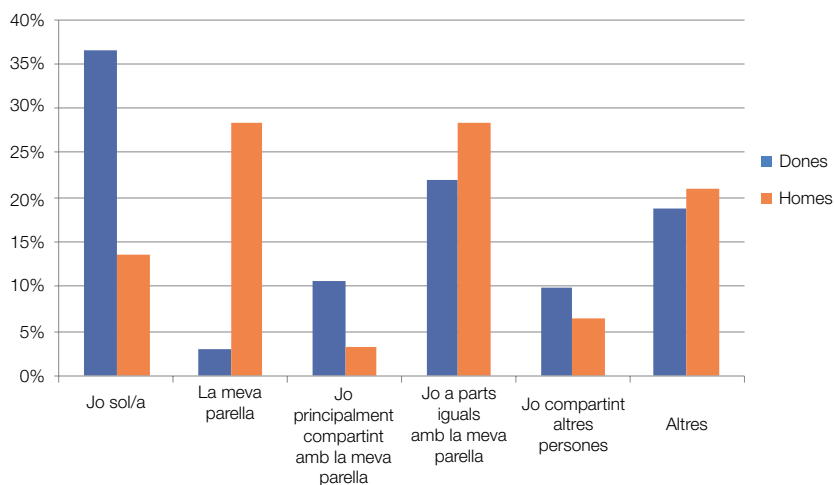
Gràfic 6. Hores setmanals dedicades a les tasques domèstiques per sexe. Barcelona, 2021

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de salut pública de Barcelona (2021)

Per acabar, **quan es pregunta qui duu a terme la cura de la llar, hi ha una diferència enorme per qüestions de gènere: un 36,3% de les dones declaren que ho fan soles, davant d'un 13,4%. Per contra, un 28,3% dels homes (i només un 2,8% de les dones) reconeixen que ho fa la parella.**

Gràfic 7. Cura de la llar per sexe. Barcelona, 2021

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de salut pública de Barcelona (2021)

Així, doncs, totes les dades sobre cures mostren que **són les dones les principals responsables d'executar-les, molt sovint en solitari.**

3.3. Mobilitat

A part dels temps que es dediquen de manera presencial a una tasca, en general hi ha uns temps que també són obligats i són aquells que es destinen a anar i a tornar de l'espai on es fa aquesta tasca. En aquest sentit, cal avaluar el temps de *commuting* (és a dir, el temps d'anar a treballar al mercat laboral i tornar-ne), així com en els temps de mobilitat vinculats a la cura. Per tant, és important tenir en compte el temps destinat a la mobilitat obligada d'homes i dones, ja que són temps ineludibles, que no ens podem estalviar, i que poden afegir complexitat al nostre dia a dia i contribuir a generar pobresa de temps entre les persones.

Si s'analitza la mobilitat ocupacional (que inclou treball i gestions de treball i estudis), s'observen taxes superiors per als homes (22,2%) que per a les dones (17,6%). En canvi, en la mobilitat personal forçosa (compres quotidianes, metge/hospital, acompanyar/cuidar persones, gestions personals i àpats no d'oci) s'inverteix aquesta tendència i hi ha un 24,2% de dones i un 18% d'homes. Així, doncs, **si s'analitza la mobilitat obligada de dones i homes, es detecta una proporció lleugerament superior de dones (41,8%) que d'homes (40,2%) que han de tenir mobilitat obligada en dia feiner.**

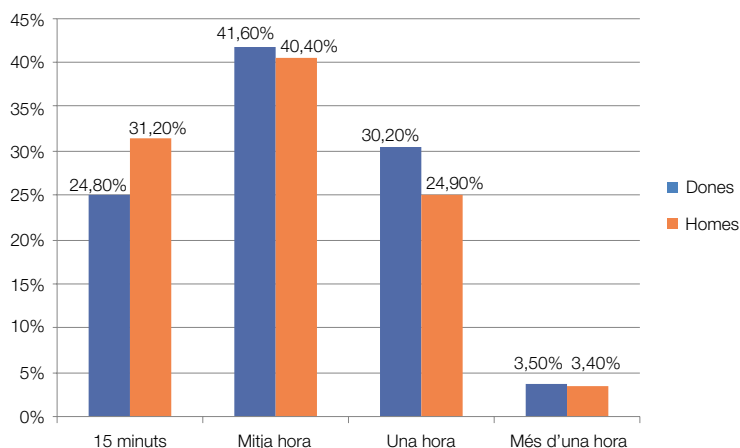
Taula 2. Mobilitat obligada per sexe. Barcelona, 2020

	Dones	Homes
Mobilitat ocupacional	17,6%	22,2%
Mobilitat personal ineludible	24,2%	18%
TOTAL MOBILITAT OBLIGADA	41,80%	40,20%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Informe de mobilitat i gènere de l'EMEF 2019

Per acabar, el gràfic a continuació mostra que hi ha més dones que homes que fan trajectes llargs, i són elles que amb més proporció dediquen una hora o més al dia a desplaçar-se.

Gràfic 8. Minuts de desplaçament de casa al treball (només l'anada si es desplaça). Barcelona, 2021

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de salut pública de Barcelona (2021)

Per tant, **les dones han de fer més trajectes vinculats a la mobilitat obligada, i de mitjana aquests desplaçaments són més llargs que els que fan els homes.**

3.4. Participació social i política

Un altre aspecte a tenir en compte al qual algunes persones inverteixen part del temps és en la participació social i política.

Una primera forma de participar és a través del vot. A les darreres eleccions, un 15,24% de les dones no va votar, davant d'un 17,28% dels homes¹⁵, la qual cosa ens indicaria que **les dones van votar amb més proporció que els homes.**

Una altra forma de participació és a través d'alguna associació. Tal com es pot veure a la taula següent, la participació en alguna associació o entitat del seu barri és lleugerament superior en el cas de les dones (10,88%) que dels homes (10,15%).

Taula 3. Participació en alguna associació o entitat del barri. Barcelona, 2021

	Dones	Homes
Sí	10,88%	10,15%
No	89,11%	89,85%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Enquesta de serveis municipals

¹⁵ 2021 <https://dades.ajuntament.barcelona.cat/enquesta-serveis-municipals/>

D'acord amb un estudi de la Federació d'Associacions Veïnals de Barcelona (2021), el 43,8% de les persones que participen en l'activitat associativa són dones, davant del 56,3%, que són homes. L'estudi també mostra que la freqüència de participació també és diferent segons el sexe. Així, si bé l'opció majoritària és que les persones participen setmanalment (en un 53,8% dels casos de les dones, i en un 55,6% dels casos dels homes), quan mirem la participació menys freqüent s'observen diferències de gènere: els homes participen quinzenalment en un 33,3% dels casos, i mensualment en un 11,1% dels casos; i en canvi les dones participen quinzenalment en un 15,4% dels casos, i mensualment en un 30,8% dels casos. Per tant, les dones, en aquestes franges, participen de manera menys freqüent que els homes.

La participació social i política es tradueix en un temps concret destinat a aquestes tasques. No es disposa d'aquestes dades per a Barcelona, però sí per a Catalunya, i les dades¹⁶ indiquen que **els homes destinen 3 hores i 39 minuts al dia a treballs voluntaris al servei d'una organització i activitats participatives, i les dones hi destinen 3 hores i 16 minuts.**

3.5. Personal

Dins el temps que les persones destinen a temps personal, s'hi troben activitats diverses. En aquest apartat s'analitzen específicament les dades de salut i temps lliure que tenen a veure amb la pobresa de temps.

Salut

En primer lloc, tal com s'extreu de l'Enquesta de salut de Barcelona (ESB, 2016), el 84,4% dels homes i el 78,2% de les dones declaren que tenen una salut percebuda entre bona i excel·lent, la qual cosa mostra com **els homes declaren tenir molt bona salut amb més proporció que les dones.**

En termes de temps i salut, un indicador important són les hores de son. Tal com s'explica a l'ESB, el nombre d'hores de son necessàries per recuperar-se i reposar tant físicament com emocionalment és d'entre 7 i 9 hores diàries. Les dades diuen que el 69% dels homes i el 68,8% de les dones declaren que dormen entre 7 i 10 hores. Per contra, el 23,6% dels homes i el 24,6% de les dones dormen 6 hores o menys. En aquest sentit, **les dades són molt semblants entre homes i dones, i només es podria destacar una breu diferència entre qui dorm menys de 6 hores, ja que hi ha un punt percentual més de dones que d'homes en aquesta situació.**

Pel que fa a la salut mental, l'ESB mostra com **hi ha un risc de patiment psicològic molt més alt per a les persones que són pobres que per a les que no ho són, i en aquest cas és més per als homes que per a les dones. En canvi, en situacions de no pobresa, les dones tenen més risc de patiment psicològic que els homes.**

¹⁶ https://ajuntament.barcelona.cat/estadistica/catala/Estadistiques_per_temes/Societat_i_condicions_de_vida/Condicions_de_vida/Enquesta_usos_del_temps/a2010/d12.htm

Taula 4. Risc de patiment psicològic. Barcelona, 2016

	Dones	Homes
Pobresa	38,7%	41,8%
No pobresa	15,8%	12,7%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Enquesta de serveis municipals

I aquesta salut pitjor, com ja s'ha indicat, està molt sovint relacionada amb la sobrecàrrega de treball que afronten les dones en el seu dia a dia (i que s'analitza amb dades en l'apartat següent). Ho expliquen així les dones que han participat en l'anàlisi:

“És molt esgotador portar una casa. Perquè treballem i no parem. **De vegades em venia una tos a la nit i no em ficava al llit. Perquè encara volia acabar alguna cosa de la casa. Ho volia acabar tot.** [...] I quan arribes a l'habitació ja estàs pensant què faràs demà. Quin menú prepararàs, on cal anar, que és el que fa falta, si he de posar rentadores, si he de plegar la roba o cal canviar les cortines.” GDDA

Pel que fa a aspectes de salut, també resulta interessant analitzar les dades d'esport en relació amb el temps, i és que **la primera causa de no fer esport, tant per a homes com per a dones, és precisament la manca de temps.** I això és així en proporcions quasi idèntiques per als homes (39,9%) i per a les dones (39,7%)¹⁷.

Temps lliure

Les enquestes d'usos del temps han mostrat que les dones tenen menys temps per a elles mateixes. La qual cosa col·lideix amb el fet que la majoria de persones considera el temps lliure com un aspecte molt important de la vida. En concret, **un 96,1% de les dones i un 94,9% dels homes opinen que és un aspecte bastant o molt important¹⁸, només per darrere de la família, la feina o els estudis, i el desenvolupament personal, en l'ordre de coses que consideren més importants.**

Quan es pregunta a les persones quin és el grau de satisfacció respecte al temps lliure del qual disposen s'observa pautes similars entre dones i homes. La diferència més gran es troba en les respostes extremes: hi ha més homes (24,1%) que dones (21,9%) que declaren que estan totalment satisfets/etes amb el temps lliure que tenen; i per contra, hi ha més dones (8,4%) que homes (6,2%) que declaren que estan poc o gens satisfets/etes.

¹⁷ Enquesta hàbits esportius a barcelona 2017: https://ajuntament.Barcelona.Cat/esports/sites/default/files/2021-05/informe_complet_-_enquesta_dhabits_esportius_de_la_poblacio_adulta_de_barcelona_2017.Pdf

¹⁸ Enquesta de valors socials 2021. https://bcnroc.Ajuntament.Barcelona.Cat/jspui/bitstream/11703/125428/3/enquesta%20valors%20socials%202021_encreuaments%20sexe%20i%20edat.Pdf

Taula 5. Grau de satisfacció amb el temps lliure del qual es disposa. Barcelona, 2021

	Dones	Homes
Totalment satisfet/a	21,9%	24,1%
Bastant satisfet/a	45,9%	45,4%
Satisfet/a	23,8%	23,8%
Poc/gens satisfet/a	8,4%	6,2%
NS/NC	0,1%	0,4%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de valors socials 2021

Si s'analitza aquesta dada entre el col·lectiu de gent jove, s'observa que, en general, tenen un nivell de satisfacció amb el temps lliure més bo que entre la població en general. Pel que fa al gènere, **la tendència que mostren les dades és que els homes sempre valoren millor que les dones el temps lliure del qual disposen.**

Aquest fet molt probablement està correlacionat amb la qüestió que les persones joves encara no tenen responsabilitats de cura i, per tant, el seu temps personal és més elevat que el de les persones que sí que en tenen. I de la mateixa manera, com s'ha vist, els homes dediquen menys temps a les tasques de cura que les dones, i per tant tenen més temps personal i fan millor valoració del seu temps lliure.

Taula 6. Grau de satisfacció amb el temps lliure del qual disposen les persones joves. Barcelona, 2020¹⁹

	Dona	Home
Molt	34,04%	36,64%
Bastant	42,33%	40,37%
Poc	19,69%	20,26%
Gens	3,94%	2,59%
No ho sap	0,00%	0,14%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de joventut de Barcelona 2020

3.6. Càrrega total de treball

La pobresa de temps es mostra en les activitats que han de fer o poden fer les persones. Una manera molt clara de veure-ho és analitzant la càrrega total de treball, formada per activitats que van des de les ocupacions, els treballs domèstics i de cures, fins als desplaçaments i les activitats polítiques i socials, les quals organitzen el nostre temps i les nostres condicions materials d'existència. Aquesta organització és ben diferent entre homes i dones i varia també en funció d'altres variables molt rellevants, vinculades a la classe social, l'estructura familiar, l'origen, etc.

¹⁹ Enquesta de joventut de Barcelona, 2020 <https://w10.bcn.cat/APPS/riswestudis/documentacio.do?reqCode=-mostrarImatge&idDoc=13321>

Segons el temps que hàgim de dedicar a unes esferes de la vida, tindrem més o menys temps personal a disposició i, per tant, tindrem més o menys possibilitats de patir pobresa de temps.

En aquest sentit, com s'ha vist, l'esfera productiva vertebrada la resta d'àmbits de la nostra vida, i en funció del temps que dediquem a treballar de manera remunerada, tindrem més disposició de temps per a altres activitats.

Però un altre bloc de treballs ineludibles, imprescindibles per a la producció i reproducció de les persones, i que és clau en el benestar de la població, són tots els que tenen a veure amb les cures i els afectes. I tal com s'ha vist, les dones dediquen més temps als treballs de cura i reproducció social que els homes.

La càrrega total de treball ha estat àmpliament definida per diversos autors i autores (per a més informació, veure Ruiz 2013), les quals han entès que són necessàries perspectives trifocals per fer un abordatge integral de la càrrega de treball, que incorpori ocupació al mercat laboral, treballs de cures i reproducció, i també temps de participació política (Ruiz, 2013, p. 12). Alhora, Ruiz (2013) explica com el fet que el treball domèstic s'hagi mantingut en mans de les dones de manera majoritària, incrementa la càrrega de treball de les dones, i a més, dificulta el seu accés i permanència al mercat de treball i en condiciona la distribució dels temps. I és molt important tenir en compte que si no es preveu un equilibri de les càrregues de treball laboral domèstic i cívic entre homes i dones, el mateix concepte de ciutadania estarà sempre inacabat (Vogel-Polsky, 2001).

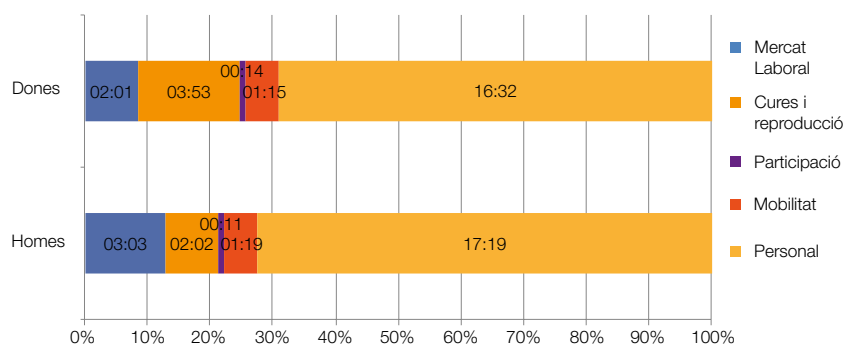
Dit això, la font de dades més exhaustiva per fer el càlcul sobre la càrrega total de treball són les enquestes d'usos del temps. Tot i així, cal tenir en compte que les darreres dades de les quals es disposa són del 2011 i, en aquest cas, en l'àmbit de Catalunya.

En aquest dossier, per analitzar la càrrega total de treball s'ha organitzat la informació segons els cinc temps que s'han anat esmentant al llarg del document, que són els següents:

- Temps al mercat laboral.
- Temps de cures i reproducció social.
- Temps de mobilitat.
- Temps de participació social i política.
- Temps personal.

El que mostra el gràfic de continuació és que si se suma el treball productiu i el reproductiu, la càrrega total de treball de les dones és superior a la dels homes. Alhora, les dones tenen menys temps personal al dia que els homes, derivat precisament d'aquesta càrrega de treball diferencial.

Gràfic 9. Participació i durada mitjana de les activitats diàries detallades segons sexe. Catalunya, 2011

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Enquesta de l'ús del temps de Catalunya (2011)

Aquestes dades quantitatives coincideixen amb la percepció de les dones que han participat en el grup de discussió per a l'elaboració d'aquest dossier:

“Als homes no els passa això [haver de planificar al mil·límetre perquè no tens temps per a tot]. Almenys jo visc amb el meu marit i ell no està pendent de res. En canvi, jo he d'estar pendent de les consultes dels nens, i fins i tot de les consultes d'ell. [...] **Nosaltres som les que portem aquest pes, i a nosaltres no ens queda temps.**” GDDA

“El meu marit m'ajuda una mica en les tasques de la casa. Però **a ell li queda temps.**” GDDA

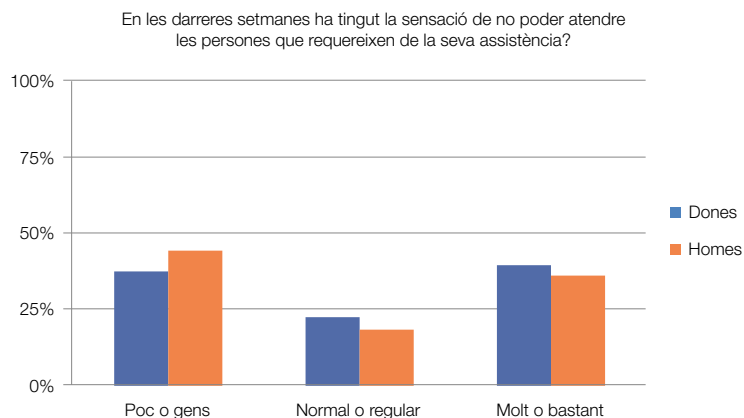
“**El meu marit té només una feina.**” GDDA

“**Els tenen una jornada de treball. Nosaltres treballem 24 hores.**” GDDA

“**No sé en quina mesura estem tractant que aquesta feina es redistribueixi entre tots els que són a la casa.**” GDDA

I com elles mateixes exposen, aquest volum superior de càrrega de treball fa que les dones tinguin menys temps personal que els homes, la qual cosa té un impacte en les seves condicions de vida, en la seva salut i en el seu benestar. Mostra d'això és la proporció de persones que declara que en les darreres setmanes han tingut **la sensació de no poder atendre les persones que requereixen la seva assistència. Com s'observa en el gràfic a continuació, de les dones, la majoria (39,2%) declaren que han tingut molt o bastant aquesta sensació.** Per contra, el col·lectiu més nombrós d'homes (44%) respon que han tingut poc o gens aquesta sensació de no poder arribar a tot.

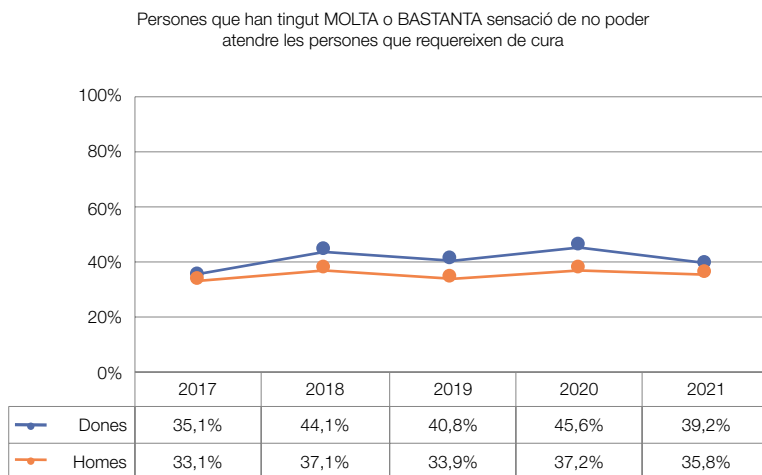
Gràfic 10. Sensació de no poder atendre les persones que requereixen la seva assistència. Barcelona, desembre 2021

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'enquesta Òmnibus Municipal de Barcelona (última onada, desembre del 2021).

Si es fa una anàlisi temporal d'aquesta pregunta i ens centrem en les persones que han respost que han tingut **molta o bastanta sensació de no poder atendre les persones que requereixen cura, ens trobem que el percentatge de dones que ho declara és sempre superior al dels homes.**

Gràfic 11. Sensació de no poder atendre les persones que requereixen la seva assistència. Barcelona, desembre 2017-2021

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'enquesta Òmnibus Municipal de Barcelona (última onada, desembre del 2021).

Per tant, **les dones a la ciutat de Barcelona tenen més angoixa de temps que els homes, i això, també, les predisposa més a patir pobresa de temps.**

Cal dir que, a més, en situació de precarietat, aquesta sensació és probable que augmenti. Per exemple, una de les participants en l'anàlisi qualitativa, que encapçala una família monoparental femenina, explicava que no té ingressos suficients per viure en un habitatge només amb els seus fills i, per tant, viuen en una habitació llogada en un pis on hi ha més gent. Això li genera unes dificultats afegides, perquè sempre ho ha de deixar tot recollit, i no pot descansar i deixar les coses per a l'endemà, ja que conviu amb més persones, algunes de les quals pràcticament no coneixes: "i és més esgotador", GDDA.

4. ABORDATGE DE LA POBRESA DE TEMPS EN LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES

La reducció de la pobresa de temps i la redistribució equitativa dels temps ha de ser objecte de l'actuació pública en el disseny de les polítiques. Amb aquesta finalitat es proposa l'establiment d'una **eina que pugui prevenir l'impacte de temps d'una determinada política pública**. Si es té un compromís amb l'erradicació de la pobresa de temps és **imprescindible que l'Administració prevegi els impactes que tenen les seves polítiques**.

4.1. Avaluació d'impacte amb criteris de temps en les polítiques públiques

Introduir una dimensió temporal en el disseny i implementació de polítiques públiques multiplica els beneficis per al benestar individual, l'equitat i el desenvolupament econòmic, per generar vides plenes. Una redistribució sistemàtica del temps es pot aconseguir si es desplaça la centralitat del mercat laboral que s'ha assenyalat en aquest dossier.

En una escala més àmplia, una justa redistribució del temps ajuda a transformar les desigualtats de gènere que s'estructuren de forma sistèmica a partir de la divisió sexual del treball. I una anàlisi d'impacte de temps interseccional pot incrementar l'efectivitat i l'equitat de les polítiques, i abordar diverses desigualtats invisibles i aquelles que s'han mostrat que soscaven greument les vides de moltes persones.

Una eina d'impacte de temps valora la disposició i l'ús del temps que planteja una política, norma o projecte i recomana maneres de redistribuir-lo de manera més equilibrada i justa. Podria, per tant, ser un instrument que ajudi la reducció de la pobresa de temps que ha de ser abordada per les institucions públiques.

L'avaluació de l'impacte (EI) ha demostrat que contribueix a una millor política pública i una millor legislació, per la qual cosa pot ser un mètode per ajudar per a una distribució més justa i una reducció de la pobresa de temps. L'avaluació de l'impacte analitza els possibles impactes d'un pronòstic disponible. Pot aplicar-se a tots els governs: internacional, nacional, regional i local; a tota mena de polítiques públiques, projectes específics o lleis, i a diferents moments del cicle polític, és a dir, abans o després de l'execució del projecte.

L'Associació Internacional d'Avaluació d'Impacte defineix l'avaluació d'impacte (EI) com *“un procés estructurat per tenir en compte les implicacions, per a les persones i el seu entorn, d'accions proposades mentre encara existeixi l'oportunitat de modificar (o, si cal abandonar) les propostes esmentades”*²⁰. Segons la Comissió Europea (CE), “el procés de l'avaluació de l'impacte consisteix a reunir i analitzar proves per donar suport a l'elaboració de polítiques”²¹. La CE assenyala que l'avaluació de l'impacte fomenta una presa de decisions més ben informada i més regulada. La CE requereix la EI per a iniciatives — tant de legislatives com de no legislatives— que puguin tenir impactes econòmics, ambientals i socials significatius.

Com a referències properes, l'avaluació de l'impacte del gènere i l'avaluació de l'impacte ambiental són eines que donen suport a l'elaboració de polítiques de diversos organismes públics. Originades en les institucions europees, aquestes dues avaluacions d'impacte són instruments ben consolidats a escala nacional, regional i, fins i tot, en les administracions locals. Tant per a les avaluacions de l'impacte del gènere com per a les ambientals, **el principi comú és assegurar que els plans, els programes i els projectes legislatius que probablement tinguin un efecte significatiu sobre el medi ambient i la igualtat de gènere se sotmetin a una avaluació anterior a la seva aprovació.**

Per tant, avaluació de l'impacte del temps ajuda a entendre fins a quin punt i com una intervenció política pot corregir el problema que pretén abordar, i alhora millorar la redistribució del temps en la seva aplicació.

L'avaluació de l'impacte del temps té per objectiu ajudar a introduir la necessària dimensió del temps en molts dels tipus de polítiques, si no en tots, que regulen o afecten la vida de les persones.

²⁰ IAIA <https://www.iaia.org>

²¹ Comissió Europea, capítol III, Guidelines on impact assessment, p. 15.

4.2. Proposta metodològica d'avaluació de l'impacte del temps

A partir de la robustesa que presenta l'avaluació d'impacte en la polítiques públiques, **es proposa una eina per a l'avaluació de l'impacte de temps que ajudi els governs a redistribuir el temps, i reduir així situacions de pobresa temporal.** Tal com s'ha mostrat, el temps és una dimensió transversal que afecta totes les activitats humanes i, per tant, és present en molts projectes públics: en les actuacions que incideixen, per exemple, en la mobilitat de les persones, l'urbanisme, la participació, l'esfera laboral, les cures, l'educació, els serveis d'atenció i gestió, la sanitat o la sostenibilitat.

L'eina de caràcter anticipatori a l'aplicació d'una política persegueix complir els objectius següents:

- Proporcionar informació contextual de la política des del seu àmbit,
- valorar els canvis previstos amb la implementació d'aquesta política,
- identificar possibles millores i
- oferir recomanacions per millorar la transformació de les desigualtats existents

Així, es descriu l'instrument, que preveu sis apartats:

1. Descripció i objectius del projecte

2. Elements de procés

- Es pregunta si el projecte s'ha dut a terme amb la participació de la societat civil
- i si està redactat amb un llenguatge inclusiu.

3. Diagnòstic

- Anàlisi dels temes seleccionats en què s'aporta informació rellevant sobre el context de cada actuació, partint dels **cinc temps definits al marc teòric, és a dir, temps dedicat al següent:**
  - Mercat laboral,
  - cures i reproducció social,
  - mobilitat,
  - participació social o política,
  - àmbit personal.
- A més, s'ha de considerar **el context en què habita la política**, i fer referència al següent:
  - Territori i medi ambient,
  - serveis públics interpel·lats o existents,
  - recursos disponibles.
- Es fa una proposta d'àmbits que ha de ser analitzada, però que segons el projecte poden variar, ampliar-se en la mesura possible, omplir-se en cas de tenir-ne dades o no ser pertinent per a la iniciativa en concret.
- El diagnòstic s'hauria d'expressar **interseccionalment en la mesura possible.**

4. Resultats esperats

- Els resultats previstos i impacte de l'actuació en les qüestions analitzades prèviament, també partint dels cinc temps quotidians.
- **Diagnòstic i resultats esperats han de tenir els mateixos àmbits.**
- Els resultats s'haurien d'expressar interseccionalment en la mesura possible.

5. Valoració de l'impacte de temps

- Partint de l'estudi de les parts anteriors, es duu a terme l'avaluació de l'impacte de temps en la qual, a més de comprovar si l'actuació vindrà a incrementar o a reduir la pobresa de temps dels diferents col·lectius destinataris de l'actuació, es planteja si contribueix a una millor redistribució del temps.
- Si un programa no incorpora la dimensió temporal en els seus objectius, no la diagnostica ni analitza el seu impacte o promou modificacions per millorar-la, amb moltes probabilitats **serà un programa que reproduirà les desigualtats en els usos i la disposició del temps** en el seu àmbit d'actuació.
- En canvi, si incorpora la dimensió del temps entre els seus objectius i la diagnosi, serà necessari analitzar l'impacte previst. Si és negatiu, és a dir, si es preveu que el programa afecta negativament les bretxes de temps, rebria la valoració de **programa que reproduceix de forma lleugerament negativa les desigualtats temporals**.
- D'altra banda, si se'n preveu un impacte positiu, serà un **programa que estarà potencialment transformant de forma lleugerament positiva la realitat de les desigualtats temporals**.
- Finalment, si el programa incorpora mirada, diagnosi i impacte previst i, a més, realitza propostes per a la millora de la dimensió temporal a les persones, serà un **programa que transformarà les desigualtats de temps de forma molt positiva**.

6. Recomanacions

- Es proporcionen recomanacions i millores en cas que sigui necessari per **completar el diagnòstic amb mesures per a la transformació de les polítiques**.

4.3. Un exemple d'avaluació d'impacte del temps: transformem la mobilitat

A continuació, es presenta un exemple per a la validació de l'eina a partir de la revisió de l'impacte de temps del programa **“Transformem la mobilitat”**. Aquest exercici té per objectiu testar la metodologia amb la revisió d'un programa propi de l'Ajuntament de Barcelona.

La mobilitat escolar és un àmbit particular dins la gestió de la mobilitat general d'una ciutat, ja que **és acompanyada, implica menors i es concentra en dos moments determinats del dia**. A més, és temps de mobilitat indestria-

ble dels **temps de treball de cures** i s'ha de compaginar amb el **temps de treball productiu**. Les dimensions de **gènere, classe i ètnia s'interrelacionen** de manera clara amb aquesta pràctica quotidiana. Finalment, les diferents opcions de mobilitat tenen impacte sobre la **sostenibilitat ambiental**, per això la quantitat d'àmbits en l'anàlisi és molt ampla. En clau d'anàlisi, també és important la particularitat que una política pública orientada a la mobilitat escolar es dirigeix o té **impacte en adults i infants a la vegada**.

Així, els elements d'anàlisi que cal tenir en consideració comencen pel **reconeixement de la diversitat i les cures**. Les persones tenen ritmes temporals i experiències sobre l'ús de la ciutat que s'han de tenir en compte a l'hora de planificar-la i gestionar-la. Les activitats de cura, i no només les productives, són vertebradores dels horaris urbans (Carrasco et al., 2011) i, per tant, cal tenir-les presents en el moment de dissenyar polítiques públiques pel que fa a la ciutat.

Si se centra l'atenció en la dimensió temporal, des d'una perspectiva de gènere interseccional, sorgeixen dos aspectes importants: la pobresa de temps i la lògica temporal diferent de les tasques de sosteniment de la vida. D'una banda, com hem vist al llarg d'aquest dossier, **el desigual repartiment de les tasques de cura ha col·locat les dones en una posició desavantajosa no només en els aspectes social i econòmic, sinó també en el temporal**.

D'altra banda, les tasques de reproducció social, no únicament tenen horaris diferents als de l'esfera laboral, sinó que tenen una **lògica temporal sincrònica i quotidiana** (realització de diverses activitats de cura alhora) molt diferent de la lògica temporal diacrònica del treball remunerat (Torns, 2003).

Per això en cadascun dels eixos de planificació de la ciutat (com la mobilitat, l'habitatge, l'urbanisme, la seguretat, etc.), cal preguntar-se com afecta la dimensió temps des d'una perspectiva de gènere i de vida quotidiana. Des de la necessitat de millorar el procés d'elaboració de les polítiques públiques, es considera important avaluar l'impacte temporal que pot tenir una actuació abans de dur-se a terme, per tant és pertinent anticipar la dimensió temporal.

Metodologia en pràctica: Transformem la mobilitat

La proposta de metodologia es divideix segons els ítems proposats a l'apartat anterior:

1. Objectius del programa

Aquest programa recull informació respecte als temps per anar a l'escola i tornar-ne i els mitjans de transport utilitzats. L'accés a aquestes dades permet adoptar mesures per tal d'equilibrar l'organització del temps de les famílies.

A. Traslladar a les aules el debat de la mobilitat des del coneixement i la quantificació de la mobilitat associada al centre educatiu.

B. Fomentar els canvis cap a una mobilitat autònoma, activa, segura i sostenible en l'àmbit educatiu i de la ciutat, a través de l'elaboració d'un pla d'acció de mobilitat al centre educatiu.

La desigual assumpció del treball de cures entre homes i dones, en aquest cas la desigualtat reflectida en la tasca d'acompanyar els infants a l'escola, té un impacte en l'organització del temps. Així, més autonomia dels infants pel que fa a la mobilitat contribueix a disminuir aquesta desigualtat.

C. Implicar l'alumnat i tota la comunitat educativa en el disseny i la reflexió necessaris per a la transició cap a un model de mobilitat més sostenible.

Amb aquest objectiu s'assoleixen dues fites, d'una banda, la participació de les persones amb una mirada interseccional, diferents edats, orígens o classe. D'altra banda, el fet que promocionar l'autonomia i la mobilitat activa o en transport públic fomenta el respecte pels ecosistemes.

Què és "Transformem la mobilitat"? | Barcelona + Sostenible²²

2. Procés

A qui es dirigeix	A l'alumnat de cicle superior de primària, secundària, batxillerat i cicles formatius (3 anys o més). Qualsevol agent de la comunitat educativa del centre (alumnat, famílies, equip docent i PAS)
Llenguatge	Llenguatge inclusiu dels materials
Participació	El pla d'acció de mobilitat al centre educatiu s'elabora amb la comunitat educativa

²² Pàgina web del programa "Transformem la mobilitat", de l'Ajuntament de Barcelona

3. Diagnosi

Recorreguts per arribar a l'escola amb tots els mitjans de transport.

Distància a l'escola caminant a 5, 10 i 15 minuts.

A. Temps dedicat al mercant laboral.	Indicador
Mercat laboral	Estalvi econòmic derivat d'una mobilitat autònoma (sense autobús, per exemple), canguratge, bus escolar, etc.
B. Temps dedicat a les cures i la reproducció social.	Indicador
Reproducció social	Temps disponible per a les persones cuidadores i autonomia dels infants.

C. Temps dedicat a la mobilitat.	Indicador
Anar a l'escola i tornar-ne	Temps de recorregut a l'escola dels infants i tipus de transport

El transport públic és el mitjà més lent. Els infants més petits són els que tenen ritmes més lents per arribar a l'escola, excepte en el cas d'anar caminant, que el centre de primària sigui més a prop que el de secundària ha de jugar un paper important.

Temps en minuts (mitjana) per tipus de desplaçament	3-8 anys	9-11 anys	12-16 anys	Mitjana
A peu	9,6	11,3	13,0	12,1
Mobilitat activa	21,8	16,1	6,9	8,8
Transport públic	23,6	20,7	17,7	18,7
Transport privat	15,0	14,3	13,7	14,2

Autonomia (infants no acompanyats)

Bretxa del 5% entre nois i noies a l'hora d'anar acompanyats o no (les noies van més acompanyades. No sabem si es refereix a anar acompanyats d'una persona adulta o menor d'edat.)

	Noies (núm.)	Nois (núm.)	Bretxa
Persones autònomes			
12-16 anys	328	418	-5%
Acompanyats			
12-16 anys	408	414	+5%
Total	736	832	

D. Temps dedicat a la participació social o política	Indicador

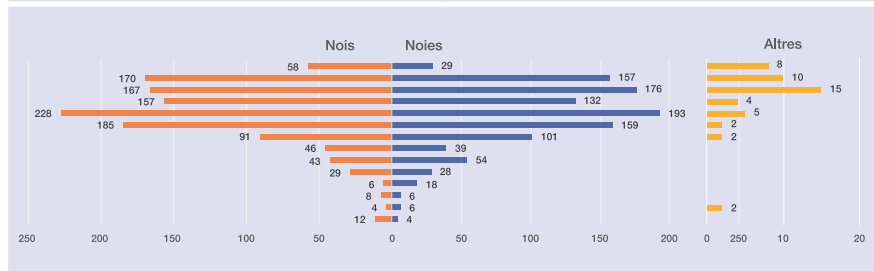
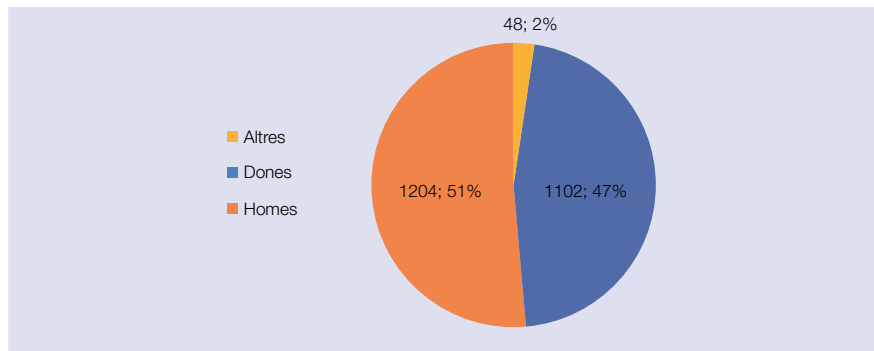
Relacions familiars i comunitàries

El pla inclou la comunitat educativa en el seu conjunt: famílies i professorat. El curs 2022-2023 hi han participat 7 escoles, un total de 1.374 infants han respost el qüestionari, amb 2.748 respostes (anada i tornada).

AtmOOs - Acadèmic²³

²³ Plataforma en línia des d'on es recullen les dades.

Cultura, educació i participació	Impacte d'un projecte de la ciència ciutadana que contribueix al coneixement sobre la qualitat de l'aire associada a la mobilitat escolar: persones implicades, accions resultants, etc.
Organitzacions, institucions	Impacte d'altres organitzacions com pedibus, bicibus, etc.
E. Temps dedicat a l'àmbit personal	Indicador
Salut física	Impacte sobre malalties físiques com: Obesitat infantil, malalties respiratòries infantils...
Salut mental	Impacte sobre la salut mental: ansietat, TDAH, etc.
F. Context	Indicador
Territori i medi ambient	Impacte sobre la mobilitat autònoma, activa, segura i sostenible cap a l'entorn escolar. Impacte sobre les emissions de contaminants atmosfèrics associades a aquests patrons.
Serveis públics	Existència de transport públic, xarxa i horaris.
Recursos	Impacte econòmic de la mobilitat escolar per a les famílies.

4. Resultats esperats

A. Temps dedicat al mercat laboral.	Indicador
Mercat laboral	Canvi externalitzacions en relació amb l'acompanyament de les criatures a l'escola
B. Temps dedicat a les cures i la reproducció social.	Indicador
Reproducció social	Empoderament, autonomia dels infants, possibilitat de socialitzar i conèixer l'entorn
C. Temps dedicat a la mobilitat.	Indicador
Anar a l'escola i tornar-ne	Menys temps dedicat a la mobilitat de cura per part de les persones cuidadores.
D. Temps dedicat a la participació social o política	Indicador
Relacions familiars i comunitàries	Enxarxar comunitat educativa i veïnal
Cultura, educació i participació	Participació de la comunitat educativa i procés educatiu sobre temes mediambientals
Organitzacions, institucions	Repercussió positiva sobre altres organitzacions com bicibus
C. Temps dedicat a l'àmbit personal	Indicador
Salut física	Caminar cap a l'escola o anar en bici significa fer exercici, reduir l'obesitat, problemes respiratoris, etc.
Salut mental	Millores en relació amb fer exercici, com disminució de l'ansietat i augment de les capacitats cognitives en relació amb l'espai, l'autonomia i la socialització.

D. Context	Indicador
Territori i medi ambient	Fomentar la mobilitat autònoma, activa, segura i sostenible a l'entorn escolar. Conèixer els patrons de mobilitat de l'alumnat i de tota la comunitat educativa. Conèixer les emissions de contaminants atmosfèrics associades a aquests patrons de mobilitat.
Serveis públics	Traslladar resultats i necessitats en matèria de mobilitat a l'Administració. Estalvi de les famílies en mitjans de transport i en salut Estalvi de l'Administració en salut
Recursos	Estalvi econòmic per a les famílies pel que fa al transport dels infants: canvi a mitjà actiu i sostenible

5. Valoració de l'impacte del temps del programa

		Reprodueix desigualtats		Transforma desigualtats	
		Molt negatiu	Lleugerament negatiu	Lleugerament positiu	Molt positiu
A	Objectius i procés incorporen la dimensió temporal			x	
B	Diagnòstic sobre l'àmbit d'actuació				x
C	Impacte previst (previsió de resultats)			x	
D	Incorpora propostes de millora en la dimensió temporal			x	

El projecte **es valora globalment com una política transformadora de les desigualtats de temps**. En particular, es qualifica com a **lleugerament positiva pel que fa als seus objectius**, ja que si bé no està orientada a la dimensió ambiental ni en la de temps, **té un impacte real en la redistribució dels temps de cures i de mobilitat**. Com s'ha descrit, promoure anar a peu o en bicicleta a l'escola en entorns segurs promou l'autonomia dels infants i, per tant, la disponibilitat de temps de les persones cuidadores.

El mateix succeeix amb **la diagnosi**, i de forma més clara, per la qual cosa **es qualifica com a una transformació molt positiva**. Es consideren indicadors de temps segregats per edat i per sexe, això permet fer una lectura interseccional del fenomen. No es disposa, en canvi, de les dades sobre el sexe i l'edat de les persones acompanyants, que completaria oportunament el diagnòstic. En conjunt, **es fa una valoració positiva perquè és innovadora la quantitat d'informació amb unitats temporals** que s'aporta a la diagnosi.

Pel que fa a l'**impacte previst, es valora de manera lleugerament positiva** perquè les mesures activades, l'enquesta que es fa a l'alumnat i els indicadors de seguiment inevitablement tindran un impacte positiu en termes de temps. Tot i ser positiu, **no es pot predir l'abast d'aquest impacte perquè la política està centrada en criteris ambientals i no rendeix comptes pel que fa a la dimensió temporal**.

Finalment l'apartat de **propostes de millora** és incert, però ofereix garanties, per això que **es valora com transformador lleugerament positiu**. És incert perquè el programa "Transformem la mobilitat" s'ha analitzat abans d'acabar la primera edició, per la qual cosa no es coneix encara el primer conjunt de propostes que en sorgeixen. Al mateix temps es garanteixen les propostes fonamentades, ja que el **programa preveu un espai de deliberació i demanda col·lectiva que es farà arribar als ens competents** que les implementaran.

6. Recomanacions

Per millorar l'impacte de temps de la mobilitat escolar, segons l'anàlisi que s'ha fet en aquesta proposta metodològica, cal abordar els aspectes següents:

- **Millorar els indicadors disponibles, integrant-hi la visibilització del treball de cures.** En el cas de la mobilitat escolar, seria interessant saber el sexe i l'edat de la persona que acompanya la criatura (agrupació per edat: persona gran, adulta, jove o de la mateixa edat que el subjecte).
- Posar en relleu que l'anàlisi no **és a la fotografia del moment, sinó en una mirada continuada**. Per tant, en la mesura del possible, cal abordar l'abans i el després per poder comparar les desigualtats abans de l'aplicació de la política i a posteriori, només així es podrà avaluar l'impacte real.
- En aquest sentit, **generar sèries temporals** seria un complement que ofereix solidesa a l'anàlisi i permet captar canvis socials i polítics i els seus impactes en la distribució del temps.
- **Ampliar l'anàlisi a més punts de recollida d'informació**, o més escoles, per tal de captar més diversitat de casos i exemples. En els àmbits en què el criteri territorial és tant rellevant com el camí a l'escola (orografia, qualitat de l'espai, manteniment, etc.), és bo recollir molta varietat de casos abans de treure conclusions generals.
- Conèixer si **des de l'aplicació del programa fins al moment de l'anàlisi se n'han derivat actuacions particulars i com han condicionat la mobilitat actual** (bicibus o pedibus, per exemple). És especialment important veure si hi ha actuacions que parteixen de l'anàlisi temporal que han estat dissenyades des de la participació i implicació de la comunitat.

Més enllà d'un àmbit concret, en un sentit abstracte, les recomanacions particulars per al cas de les escoles són, a la vegada, recomanacions per a la revisió de la metodologia general. Així, per millorar qualsevol anàlisi de l'impacte d'una política pública caldrà, entre altres:

- Maximitzar els indicadors perquè tinguin en compte el treball de cures;
- Incorporar una l'anàlisi continuada, series temporals, l'ex-ante i l'ex-post;
- Maximitzar les fonts d'informació per englobar més diversitat i eliminar biaixos;
- Analitzar els productes derivats d'un programa, la seva implantació i el seu grau de participació.

4.4. Conclusions de la proposta metodològica

Implementar una eina d'impacte de temps de manera transversal a tots els àmbits de la política pública és un exercici complex. En primer lloc, el disseny d'aquesta eina en forma d'informe d'impacte de temps necessita **una gran amplitud d'àmbits d'anàlisi**, ja que no és només un instrument al servei de les polítiques de temps i, per tant, s'orienta a qualsevol política pública que es faci.

Les bretxes de temps també estan relacionades amb com dissenyem i gestionem la forma física de les nostres ciutats. Característiques com la compacitat, mixtura d'usos i jerarquia en l'espai viari o la xarxa de transport públic, faciliten o dificulten la realització de les tasques de cures, també allarguen o escurcen els temps de desplaçaments entre tasques quotidianes, i per acabar, fomenten o impossibiliten l'autonomia de col·lectius més vulnerables com les criatures. Cal, doncs, estar a punt per **mantenir camps en blanc en aquells àmbits d'anàlisi que no siguin rellevants i acceptar el repte de disposar d'informació inhabitual en els processos actuals**.

A fi de generar **un pronòstic disponible per a la millora del disseny de les propostes, cal disposar de fonts d'informació suficients**. Les dades i fonts d'informació de què es disposa tenen dos grans mancances: no sempre poden **donar comptes d'alguna unitat de mesura temporal** (generalment no sabem quant triguen les criatures a anar a l'escola), ni del treball de cures en l'àmbit en qüestió (no sabem les característiques de qui les acompanya ni el cost que li suposa).

Amb tot, s'ha fet una proposta que pretén **generar nou coneixement i eliminar biaixos i desigualtats en les propostes públiques**, ja sigui en la dimensió temporal com en altres eixos de desigualtat en els quals el temps està molt lligat, com són el gènere o el medi ambient. Així, **una mirada sobre el**

temps, també serà una mirada feminista i sostenible, a la vegada que promourà la resiliència de qualsevol política.

La utilitat de l'anàlisi d'impacte de temps també respon al repte de **tenir en compte el cost en unitats de temps i les conseqüències que això té en l'organització familiar**. Interpretar el temps com un recurs assimilable a altres recursos és una estratègia més per valorar l'impacte previst de les polítiques.

D'altra banda, complementa la mirada exclusivament economicista, **l'impacte de temps ajuda a interpretar el concepte de pobresa de temps en un sentit menys individual i més comunitari**. L'organització del temps en la nostra quotidianitat és indestriable de la interdependència entre persones, ja que **les bretxes de temps tenen correlació amb les estructures de gènere, de classe o racistes**.

És per això que la proposta d'aquesta eina d'anàlisi d'impacte, pretén reduir desigualtats, implicar actors i millorar processos, i a la vegada fer un canvi de paradigma, d'allò individual a allò col·lectiu. En termes de temps, passar de la pobresa de temps al temps per a la vida.

5. FUTURES LÍNIES DE TREBALL

En aquest dossier s'han volgut compartir els debats sobre la manca de disposició de temps que pateixen les persones més vulnerables i, especialment, donar-ne a conèixer les veus, necessitats i demandes. També s'ha pretès divulgar i generar reflexió sobre la pobresa de temps i ser una eina útil per a tothom involucrat en els processos d'elaboració de polítiques locals. Per sobre de tot, l'objectiu principal d'aquest dossier ha estat contribuir **a avançar cap a una distribució del temps més harmònica i justa.**

Així, s'han plantejat teòricament les implicacions de la pobresa de temps en la nostra societat i s'han aportat dades arrelades a Barcelona i testimonis de persones que hi viuen, de manera que s'ha configurat un marc des d'on es poden plantejar eines concretes. Un cop conceptualitzada i diagnosticada la pobresa de temps, s'ha proposat una eina perquè l'acció governamental i tota la que pugui contribuir a una bona organització del temps, disposi d'**una diagnosi i eines concretes per transformar les condicions que generen pobresa de temps, és a dir, per reduir i erradicar les desigualtats en la disposició i l'ús del temps i garantir temps per a la vida.**

Des d'una vessant tant individual com col·lectiva, aquest dossier planteja els **cinc temps que organitzen la vida: temps de mercat laboral, temps de cures i reproducció social, temps de mobilitat, temps de participació social o política i temps personal.** A la vegada, l'abordatge integral de la pobresa de temps implica que aquests temps estan condicionats per elements de context —**territori i medi ambient, serveis públics i recursos**— i s'han de preveure sempre des de la perspectiva interseccional, tant estructural com individual.

Per tant, tal com s'ha vist, una de les claus es troba en la **redistribució, en un repartiment equitatiu del temps, dels treballs i dels recursos**. En aquest sentit, calen polítiques públiques orientades a millorar els equilibris entre els diferents temps i les seves d'activitats. La reorganització de temps i de les tasques és una demanda feminista i social de caire internacional expressada per primera vegada ja fa varies dècades. Per això, s'ha de fomentar la **conciliació** del món laboral, la reproducció social i el temps propi, i equilibrar així el temps dedicat a les tasques remunerades i a les no pagades. També s'ha d'incrementar la **corresponsabilitat en les cures de qui hi està menys implicat**, bé siguin els homes, les administracions públiques, les empreses o el món comunitari.

La clau redistributiva requereix la reducció i la descentralització del temps del mercat laboral en les nostres vides. I necessita també garantir la redistribució i l'accés a recursos que facilitin la gestió del temps, com ara serveis de cures infantils, per a persones grans o amb dependències, espais de respir, bonificacions en el transport públic, serveis ciutadans per a tràmits, de promoció de formes de participació lliures de constriccions temporals, etc. Per això, l'Ajuntament de Barcelona, amb els **set eixos que componen el Pacte del temps**²⁴ i les més de setanta actuacions públiques, promou una redistribució que abasta diferents àrees de la política pública local que busquen una organització del temps més resiliència, saludable, equitativa i sostenible. Els eixos són els següents: treball/ocupacions, cures, salut, participació, educació, sostenibilitat i serveis a la ciutadania.

No obstant això, encara hi ha molts aspectes que s'han de continuar treballant per materialitzar el pas de la pobresa de temps al temps per a la vida. Entre altres, s'apunten orientacions en diversos àmbits que provenen tant de la pràctica de la política pública com de la literatura acadèmica i de les veus de les dones que han participat en aquest dossier:

Sensibilització

- Sensibilitzar entorn del valor de les cures, visibilitzant-les i posant de relleu la importància de la seva distribució equitativa.
- Treballar des de tots els àmbits, i en especial al món educatiu, el reconeixement de les cures i la reproducció social i proporcionar a tothom habilitats i capacitats per portar-les a terme.
- Sensibilitzar entorn a la importància que el temps de treball no sigui l'únic temps que vertebrí les vides de les persones.

²⁴ <https://ajuntament.barcelona.cat/usosdeltemps/ca>

Adreçat a la ciutadania

- Fomentar els espais de cures públics i comunitaris i millorar la difusió dels serveis existents a la ciutat.
- Prioritzar serveis de cura per a infants en els períodes de vacances escolars, que acostumen a ser superiors als dels seus pares i mares.
- Ampliar i difondre, entre altres, el servei de “famílies col·laboradores”, que ajuden les famílies a conciliar, així com la resta de serveis municipals similars: Concilia, “Temps per a tu”, Vila Veïna, etc.
- Treballar per reduir la càrrega de treball i, per tant, la pobresa de temps a partir d’actuacions **simultànies** en el temps dels **treballs remunerats i no remunerats**, que tinguin en compte els cinc temps equilibrant-los segons les necessitats vitals.
- Treballar per a una promoció econòmica feminista, especialment dirigida a col·lectius amb vulnerabilitats i amb responsabilitats de cures: “*No un ajut*. El que una vol és generar els seus propis ingressos i tenir la possibilitat de treballar.” GDDA.
- Aplicar actuacions per als **col·lectius més pobres de temps**: entre altres, cal fer un estudi específic sobre pobresa de temps que posi l’accent en dones migrades i en dones que encapçalen famílies monomarentals, analitzant necessitats i destacant demandes.
- Oferir opcions d’atenció a persones dependents accessibles i assequibles que incloguin horaris ampliat i arranjaments flexibles que s’adaptin a les necessitats diverses de les famílies més vulnerables especialment en èpoques de l’any i moments en què hi ha manca dels serveis estàndards —com els centres de dia o les escoles—, és a dir, a l’estiu, les tardes, els caps de setmana, etc.
- Promoure la generació de xarxes i de teixit comunitari per establir sinergies entre les persones que conviuen en un mateix entorn, i que a partir d’aquestes connexions es puguin intercanviar temps i serveis i es pugui alleugerir la pressió de temps que poden sentir (per exemple, fomentar que entre el veïnat que porta els fills i filles a una mateixa escola es puguin coordinar horaris perquè cada dia els porti algú diferent).

Ampliació de coneixement

- Millorar la creació i l'obtenció de dades que mostrin les desigualtats en la disposició i els usos del temps. A més, és necessari abordar els factors que provoquen la pobresa de temps. La inclusió del temps en els indicadors de desigualtat (Giurge et al., 2021) és una de les propostes més esteses i urgents adreçades a les administracions públiques.
- Treballar per a l'ampliació del coneixement sobre la pobresa de temps combinant models quantitius i qualitius, i sempre des d'un abordatge interseccional.
- Aprofundir en les interrelacions dels cinc temps per garantir una aproximació integral a les desigualtats de temps.
- Incloure **el temps com a un factor més de desigualtat** en les estadístiques i mètriques oficials.

Visibilitzar la pobresa de temps en la nostra societat és el primer pas per poder abordar-la. La Declaració de Barcelona signada per múltiples institucions, administracions i organismes recorda la necessitat de garantir el temps com un dret de ciutadania. És necessari, doncs, **destinar temps i recursos a analitzar més i millor com es manifesta la pobresa de temps** entre les barcelonines i els barcelonins per poder **dissenyar, planificar i implementar mesures orientades a reduir** tots aquells condicionants que provoquen la pobresa de temps, i poder així fer efectiu aquest dret a gaudir del temps per a la vida.

6. BIBLIOGRAFIA

Llibres i articles

- ALKIRE, Sabina (2023). Missing Dimensions and Individual Indicators: Cutting-Edge Ideas for Bogota's MPI, OPHI (Oxford Poverty & Human Development Initiative), University of Oxford.
- ARBOIX, Paula, MOURIÑO, Rocío, RECIO, Albert (2021). Gestió i usos del temps a les Associacions Veïnals de Barcelona. FAVB, Barcelona.
- BATTACHARYA, Tithi (2019). Teoria de la reproducció social. Manresa: Edicions Tigre de Paper.
- BOSCH, Anna, CARRASCO, Cristina, GRAU, Elena (2005). Verde que te quiero violeta. Encuentros y desencuentros entre feminismo y ecologismo. Epíleg a Enric Tello. La historia cuenta. Del crecimiento económico al desarrollo humano sostenible. Barcelona: El Viejo Topo.
- CARRASCO, Cristina i COCO, Andrés (2018). Estudi sobre els temps: els sistemes de recollida de dades, noves propostes i orientació de polítiques. Estudis Temps i Cures, Ajuntament de Barcelona.
- CARRASCO, Cristina, i RECIO, Albert. (2014). Del tiempo medido a los tiempos vividos. Revista de Economía Crítica, 2014, vol. 2014, num. 17, p. 82-97. <https://www.revistaeconomicacritica.org/index.php/rec/article/view/306>
- CARRASCO, Cristina, i MAYORDOMO, Maribel (1999). "Tiempos, Trabajos y organización social: reflexiones en tonro al mercado laboral femenino". Mujeres y economía. Barcelona: Icaria Editorial.
- CARRASCO, Cristina, BORDERÍAS, Cristina, i Torns, Teresa (2011). El trabajo de cuidados: Historia, teoría y políticas. Madrid: Catarata.
- CARRASQUER, Pilar. "Tiempo de trabajo y conciliación: reflexiones para la negociación colectiva" (2017). Gaceta sindical: reflexión y debate, ISSN 1889-4135, N.º. 28, 2017 (Exemplar dedicat a: Modelo productivo, empleo y protección social en España), p. 251-266. https://ddd.uab.cat/pub/art-pub/2017/257510/gacsinref_a2017n28iSPA.pdf
- COHEN, Elizabeth F. (2018). The political value of time. Citizenship, duration and democratic justice. Cambridge University Press.
- ESPLUGA, Eudald (2022). No siguis tu mateix. Barcelona: Ediciones Destino.
- FRASER, NANCY (2023). Capitalisme caníbal. Com el nostre sistema devora la democràcia, les cures i el planeta, i què hi podem fer al respecte. Manresa: Edicions Tigre de Paper.

- GIURGE, Laura M., WHILLANS, Ashley V., i WEST, Colin (2020). "Why time poverty matters for individuals, organisations and nations". *Nature Human Behaviour*, núm. 4, p. 993-1003. <https://doi.org/10.1038/s41562-020-0920-z>
- GRAEBER, David (2018). "Il faut réimaginer la classe ouvrière", entrevista a càrrec de Joseph Confavreux i Kade Lindhaard, *Médiapart*, 16 d'abril de 2018.
- GUERRA, Jennifer (2022). *El capital de l'amor*. Manresa: Edicions Tigre de Paper.
- HAN, Byung-Chul (2018). *La Sociedad del cansancio*. Barcelona: Herder.
- HYDE, Elizabeth, GREENE, Margaret E., DARMSTADT, Gary L. "Time poverty: Obstacle to women's human rights, health and sustainable development". *Journal of Global Health*, 2020, VOL. 10, N.O 2: 020313.
- ILLOUZ, Eva (2020). *El fin del amor: una sociologia de las relaciones negativas*. Ediciones Katz, Madrid.
- LEGARRETA, Matxalen; SAGASTIZABAL, Marina (2020). *Temps, ciutadania i desigualtats. Una aproximació als usos del temps diari i al dret al temps propi*. Ajuntament de Barcelona.
- MAIER, SOFIA (2017) *Cuaderno de Desarrollo Humano sobre Pobreza Multidimensional e Igualdad de Género Núm2. Revelando pobrezas ocultas: pobreza de ingresos, tiempo y políticas públicas en América Latina: Lecciones de las experiencias LIMTIP*, UNDP (2017) /Documento de apoyo para Informe Regional sobre Desarrollo Humano para América Latina y el Caribe 2016.
- MEADOWS, Dennis L.; RANDERS, Jorgen (2009). "Adding the time dimension to environmental policy". *International Organization*, VOL. 26, N.O 2, PP. 213-233.
- PÉREZ OROZCO, Amaia (2014) *Subversión feminista de la economía. aportes para un debate sobre el conflicto capital-vida*. Madrid: Editorial Traficantes de Sueños.
- RUEDA, Silvia; ARTAZCOZ, Lucía; CORTÈS, Imma (2009). *Usos del temps i salut*. Dossiers del Temps, Ajuntament de Barcelona.
- RUIZ, Sonia i CAMARASA, Mar (2021). *The impact of time: How to develop time balanced local policies*, Paper presented at the 43 IATUR (International Association for Time Use Research) Conference.
- RUIZ, Sonia (2013). *Trabajo y genero en el movimiento feminista y de mujeres en el estado espanyol (1988-2012)*. De obreres, cuidadores y activistas (Tesi doctoral). Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona.
- SRNICEK, Nick (2018). *Capitalismo de plataformas*. Argentina: Caja Negra Editorial.

- THOMPSON, E. P. (1979) "Work-discipline and industrial capitalisme", Past and Present, 1967 [«Tiempo, disciplina de trabajo y capitalismo industrial»] a E. P. Thompson, Tradición, revuelta y consciencia de clase, Crítica, Barcelona, 1979, pp. 258-290.
- TORNS, Teresa, MORENO, Sara,; BORRÀS, Vicent, RECIO, Carolina (2006). "Les polítiques del temps: un debat obert". Dossiers del Temps, Ajuntament de Barcelona.
- TORNS, TERESA (2003). Les polítiques de temps: Un repte per a les polítiques de l'Estat del Benestar. Quaderns de la Fundació Nous Horitzons.
- VEGA-RAPUN, Margarita (2021). An insight on time-use surveys: a case study on time poverty in Spain. Tesis (doctorado). Universidad Pablo de Olavide. <http://hdl.handle.net/10433/10104>
- VEGA-RAPUN, Margarita, DOMÍNGUEZ-SERRANO, Mónica i GÁLVEZ-MUÑOZ Lina (2021). "The multidimensionality of poverty: Time poverty in Spain". Journal of Time Use Research International Association for Time Use Research (IATUR).
- VERGÈS, Françoise (2022). Un feminisme descolonial. Barcelona: Virus Editorial.
- WAJCMAN, Judy (2015). Pressed for time: The acceleration of life in digital capitalisme. University of Chicago Press.

Webs

Ana María Tribin i Rafa Ramírez a “Sesión inaugural - De la pobreza del tiempo al derecho al tiempo”, 2023, Barcelona Time Use Initiative for a Healthy Society. <https://www.youtube.com/watch?v=Jy3ZwaFpU14>

Comissió Europea Impact assessments https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/impact-assessments_en

International Association for Impact Assessment (IAIA). The leading global network on impact assessment <https://www.iaia.org>

Organización para la Cooperación y el Desarrollo Económicos (OECE). What is impact assessment? <https://www.oecd.org/sti/inno/What-is-impact-assessment-OECDImpact.pdf>

The Innovation Policy Platform. Impact assessment of innovation policy <https://www.innovationpolicyplatform.org/www.innovationpolicyplatform.org/impact-assessment-innovation-policy-oecd-project/what-impact-assessment/index.html>

“Time and money. Black Americans spend more of the day being kept waiting” (2021). The Economist, Estats Units. <https://www.economist.com/united-states/2021/05/08/black-americans-spend-more-of-the-day-being-kept-waiting>

7. ANNEXOS

7.1. Metodologia

Per dur a terme aquest dossier s'ha combinat la recerca quantitativa amb la qualitativa.

Pel que fa a la part quantitativa, el dossier ha partit especialment del seu apartat 3 “Diagnòstic de la pobresa de temps a Barcelona”, de dades primàries principalment provinents de fonts estadístiques oficials, entre les quals destaquen l'Enquesta de població activa, dades de Barcelona Activa, dades de l'Enquesta d'usos del temps de Catalunya, dades d'Eurostat, Idescat i l'INE, dades del padró municipal d'habitants de Barcelona, dades de l'enquesta Òmnibus Municipal de Barcelona, l'Enquesta de salut pública de Barcelona, l'Enquesta de mobilitat en dia feiner, l'Enquesta de serveis municipals, l'Enquesta de valors socials i l'Enquesta de joventut de Barcelona.

Aquestes dades s'han complementat amb una investigació qualitativa, que ha consistit en el següent:

Recerca bibliogràfica entorn de la pobresa i els usos del temps.

Grup de discussió amb les dones membres del projecte Dones Amunt, el dia 1 de juny del 2023.

Grup de discussió en el marc d'un taller al Congrés d'Economia Feminista, que va tenir lloc a Barcelona, el dia 17 de març del 2023.

Assessorament qualitatiu de l'experta en gènere, economia i temps, Cristina Carrasco, al juliol del 2022 i al juliol del 2023.

Assessorament de l'experta en pobresa de temps, Margarita Vega Rapún, al llarg del 2022.

Per tal de poder identificar cada font, a continuació es mostra una taula de resum de les sigles emprades:

FONT	SIGLA
Grup de discussió Dones Amunt	GDDA
Grup de discussió Congrés Economia Feminista	GDCEF
Experta Cristina Carrasco	ExpCC
Experta Margarita Vega Rapún	ExpMVR

Aquest dossier s'ha elaborat a partir de totes aquestes fonts.

**Ajuntament
de Barcelona**